

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้จะทำการศึกษา ทบทวนถึงแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการอนุญาตให้ประกอบธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ โดยเริ่มจากแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะสำคัญของธุรกิจค้าปลีก การเปิดเสรีการค้าบริการของประเทศไทย นโยบายของรัฐเกี่ยวกับการแข่งขันทางการค้า สารสำคัญของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ลักษณะสำคัญของธุรกิจค้าปลีก

การค้าปลีก (Retailing) เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางการตลาดที่ทำหน้าที่นำสินค้าหรือบริการจากผู้ผลิตไปเสนอขายแก่ผู้บริโภค ซึ่งซื้อสินค้าหรือบริการไปเพื่อการบริโภคขั้นสุดท้าย ไม่ใช่ซื้อเพื่อการจำหน่ายต่อ (Bolen, 1978 : 4)

การค้าปลีก เป็นส่วนหนึ่งของระบบการจัดจำหน่ายสินค้า ที่ประกอบไปด้วย ส่วนบนสุดคือผู้ผลิต (ในกรณีสินค้านำเข้า จะเป็นบริษัทการค้าหรือบริษัทนำเข้า) ตามด้วยพ่อค้าคนกลางซึ่งอาจมีหลายชั้น และผู้ค้าปลีก ก่อนถึงผู้บริโภคซึ่งถือเป็นส่วนล่างสุดของระบบ ในบางประเทศจำนวนพ่อค้าคนกลางอาจมีมากมายหลายชั้น อย่างเช่นญี่ปุ่น แต่ในยุคปัจจุบัน ผู้ค้าปลีกรายใหญ่หลายรายในบางประเทศ เช่น Wal-Mart และ TESCO ทำการสั่งซื้อสินค้ากับผู้ผลิตโดยตรงโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง

1.1 รูปแบบของธุรกิจค้าปลีก (จิรศักดิ์ ขาติอารยะวดี, พ.ศ. 2548 : 15 - 18)

รูปแบบของธุรกิจค้าปลีกได้มีการพัฒนาเปลี่ยนจากร้านค้าเล็ก ๆ มาเป็นห้างร้านขนาดใหญ่ที่มีต้นทุนในการดำเนินงานสูงกว่ารูปแบบเดิม มีการบริหารงานที่เป็นระบบมากขึ้น และใช้บุคลากรในการดำเนินงานเป็นจำนวนมาก ในปัจจุบันสามารถจำแนกธุรกิจค้าปลีกได้ตามลักษณะของสินค้าและการดำเนินงานได้ ดังนี้

1) ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม (traditional trade) ลักษณะร้านจะเป็นห้องแถว มีพื้นที่ไม่มาก สินค้าชิ้นใหญ่จะเป็นสินค้าอุปโภคบริโภค เป็นกิจการที่ดำเนินงานโดยเจ้าของคนเดียว หรือมีการจัดตั้งเป็นห้างหุ้นส่วน หรือเป็นการดำเนินธุรกิจในครอบครัว ใช้เงินลงทุนไม่มาก บริหารงานง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน ลูกค้านั่งรออยู่บริเวณใกล้เคียงกับร้านค้า ร้านค้าที่จัดอยู่ในประเภทนี้คือร้านค้าปลีกทั่วไป และร้านขายของชำหรือที่เรียกกันว่า ร้านโชห่วย

2) ร้านค้าปลีกสมัยใหม่ (modern trade) จะอยู่ในลักษณะของห้างร้านขนาดกลาง - ใหญ่ มีการออกแบบร้าน และมีการจัดวางสินค้าอย่างเป็นหมวดหมู่ มีการให้บริการที่ทันสมัย สามารถแยกประเภทออกได้ดังนี้

2.1) ห้างสรรพสินค้า (department store) เป็นร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ที่เป็นศูนย์รวมสินค้าทุกชนิดที่มีคุณภาพ เน้นการจำหน่ายสินค้ามีเยื่อประเภทเสื้อผ้า เครื่องสำอาง รองเท้า กระเป๋า เน้นการให้บริการที่สะดวกรวดเร็ว มีพนักงานคอยให้คำแนะนำและสร้างความประทับใจให้แก่ลูกค้า ลูกค้ากลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนมีฐานะ ซึ่งสามารถเลือกซื้อสินค้าที่มีคุณภาพและราคาสูงได้

2.2) ซูเปอร์มาเก็ต (supermarket) เป็นร้านค้าปลีกขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ที่เน้นจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะอาหารสด เช่น เนื้อสัตว์ ผัก ผลไม้ เน้นการขายแบบบริการตนเอง (self - service) ร้านค้าปลีกประเภทซูเปอร์มาเก็ตมี 2 แบบ คือ ประเภทที่มีที่ตั้งอยู่ในห้างสรรพสินค้า และแบบที่แยกตัวออกจากห้างสรรพสินค้า

3) ร้านค้าให้ส่วนลด (discount store) เป็นร้านขนาดกลางถึงใหญ่ มีการจัดการระบบคงคลังที่มีประสิทธิภาพเพื่อลดต้นทุน เน้นการบริหารโดยใช้ต้นทุนต่ำ และมักซื้อสินค้าโดยตรงจากผู้ผลิต ทำให้สามารถขายสินค้าได้ในราคาที่ถูกลง ใช้การขายแบบบริการตนเอง (self - service) เหมือนซูเปอร์มาเก็ต มีการจัดวางสินค้าคล้ายโกดัง เน้นสินค้าคุณภาพปานกลาง ไม่เน้นสินค้าเยื่อ ห้อย ดึง กลุ่มลูกค้าเป้าหมายคือ ผู้มีรายได้ปานกลางถึงต่ำ ในปัจจุบัน discount store มี 3 รูปแบบคือ

3.1) ซูเปอร์เซ็นเตอร์ (super center) หรือ super store เป็นห้างค้าปลีกขนาดใหญ่โดยมีพื้นที่ขายประมาณ 10,000 - 20,000 ตารางเมตร จำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภค ตั้งแต่อาหาร เสื้อผ้า รวมทั้งเครื่องใช้ไม้สอย ไปจนถึงเครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆ ที่หลากหลาย มีให้เลือกมากมายและประเภทของสินค้า มักมีแนวคิดของห้างที่ว่า “ทุกอย่างภายใต้หลังคาเดียว” ยกตัวอย่างเช่น Big C, Tesco-Lotus เป็นต้น

3.2) ไฮเปอร์มาเก็ต (hypermarket) เป็นห้างค้าปลีกขนาดใหญ่ มีขนาดและประเภทของสินค้าใกล้เคียงกับ super center เพียงแต่เน้นสัดส่วนของสินค้าประเภทอาหารและของสดมากกว่า

3.3) ร้านค้าประชันชนิด (category killer) เป็น discount store ที่เน้นจำหน่ายสินค้าเฉพาะสายผลิตภัณฑ์เดียว โดยมีสินค้าครบในประเภทนั้น ไม่ว่าจะเป็นความหลากหลายของเยื่อ คุณภาพ ขนาด และสี กลุ่มลูกค้าเป้าหมายคือผู้บริโภคที่สนใจสินค้าเฉพาะด้าน

4) ร้านค้าเฉพาะอย่าง (specialty store) เป็นร้านที่จำหน่ายสินค้าจำนวนจำกัดไม่กี่ประเภท ขนาดของร้านเป็นขนาดเล็กถึงขนาดกลาง อาจจำหน่ายเฉพาะสินค้าที่มีลักษณะพิเศษจริงๆ หรือเป็นสินค้าตามแฟชั่นและยุคสมัย ยกตัวอย่างเช่น Watsons

5) ร้านสะดวกซื้อ (convenient store) หรือ minimart เป็นร้านที่มีลักษณะของร้านขายของชำผสมผสานกับซูเปอร์มาร์เก็ต แต่มีขนาดเล็กกว่า มีพื้นที่ขายไม่มาก จำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน รวมทั้งอาหารและเครื่องดื่มประเภทอาหารจานด่วน มี

ทำเลที่ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน มีกลุ่มลูกค้าเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นลูกค้าที่ต้องการความสะดวก ใกล้บ้านหรือที่ทำงาน มักจะเปิดให้บริการ 24 ชั่วโมง ยกตัวอย่างเช่น 7-Eleven, รักบ้านเกิด, Family Mart เป็นต้น

6) ร้านค้าเงินสดและบริการตนเอง (cash & carry) เป็นร้านที่จำหน่ายสินค้าให้แก่บุคคลที่ต้องการซื้อสินค้าคราวละจำนวนมากในราคาขายส่งหรือราคาค่อนข้างต่ำ หรือซื้อสินค้าไปขายต่อหรือลูกค้าในธุรกิจอื่น เช่น โรงแรม เป็นต้น โดยมีเงื่อนไขว่าต้องซื้อสินค้าคราวละมากๆ เป็นแพ็คเกจ และ/หรือ เป็นสมาชิกของร้าน

1.2 พัฒนาการค้าปลีกในต่างประเทศ (อารีย์รัตน์ เร่งรักษัธรรม, 2552 : 9 -12)

1) ประเทศสหรัฐอเมริกา ในปลายศตวรรษที่ 19 ภายหลังจากมีสงครามกลางเมือง มีการพัฒนากระบวนการผลิตและระบบการกระจายสินค้าขนาดใหญ่ ในขณะที่จำนวนประชากรได้เพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดหนทางสู่การเป็นธุรกิจค้าปลีกรูปแบบใหม่หรือธุรกิจขนาดใหญ่ โดยช่วงแรกเป็นการดำเนินการในรูปของห้างสรรพสินค้า รูปแบบที่สองเป็นกิจการธุรกิจเครือข่าย โดยได้รวมร้านค้าหลากหลายประเภทและห้างสรรพสินค้าขนาดเล็ก รูปแบบที่สามเป็นบริษัทขายของและรับส่งของทางไปรษณีย์ ต่อมาเมื่อเศรษฐกิจตกต่ำในปี ค.ศ.1930 – 1940 ได้เกิดซูเปอร์มาร์เก็ตขึ้นมาเป็นรูปแบบที่สี่ เพื่อขายของชำ โดยมีลักษณะเป็นร้านค้าขายของชำที่เข้าถึงลูกค้าและมีการบริการด้วยตนเอง รวมทั้งการจำหน่ายสินค้าในราคาถูกกว่าที่วางจำหน่ายทั่วไป ส่งผลทำให้เกิดร้านขายของเฉพาะอย่าง เช่น ร้านขายยา และร้านค้าที่จำหน่ายสินค้าหลากหลายประเภทในราคาต่ำเป็นรูปแบบที่ห้า

การแข่งขันด้านราคาระหว่างซูเปอร์มาร์เก็ต ร้านค้าปลีกที่เป็นสาขาของบริษัทผู้ประกอบกิจการต่าง ๆ ทำให้เกิดกฎหมายระดับมลรัฐเพื่อการปกป้องร้านค้าปลีกขนาดเล็ก ช่วงต้นปี ค.ศ.1940 เกิดร้านค้าให้ส่วนลดในเมืองต่าง ๆ หลายแห่ง โดยโฆษณาสินค้าประเภทของใช้ เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้า กล้องถ่ายรูป ผ่านทางใบปลิวหรือสินค้าตัวอย่าง โดยเสนอราคาต่ำเพราะนำสินค้ามาจากผู้ผลิตโดยตรงและมีต้นทุนการประดิษฐ์ต่ำ ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่สองการขายแบบให้ส่วนลดมีความเติบโตอย่างต่อเนื่องและรวดเร็วเพื่อรองรับความต้องการของผู้บริโภคที่เพิ่มมากขึ้น ธุรกิจดิสเคาท์สโตรจึงได้เกิดขึ้นเพราะเป็นผู้นำด้านการให้ส่วนลด และเกิดร้านค้าปลีกที่เป็นสาขาของบริษัทผู้ประกอบกิจการ ในปัจจุบัน ดิสเคาท์สโตรที่เปิดดำเนินการอยู่ เช่น วอลล์มาร์ท เค-มาร์ท วูลโคทาร์เก็ต เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันร้านวอลล์มาร์ทเป็นร้านค้าปลีกที่ใหญ่ที่สุดในโลก โดยมีร้านทาร์เก็ตและเค-มาร์ทเป็นคู่แข่ง ซึ่งขณะนี้ดิสเคาท์สโตรรายใหญ่มากกำลังเปิดกิจการห้างซูเปอร์เซ็นเตอร์โดยเพิ่มร้านขายของทั่วไปที่ให้บริการแบบครบครัน

2) ประเทศญี่ปุ่น การค้าปลีกดั้งเดิมเป็นการค้าปลีกขนาดเล็ก แต่เมื่อห้างสรรพสินค้ามีพิษุโคเกิดขึ้น ซึ่งได้รับอิทธิพลจากประเทศสหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ.1904 จึงเป็นจุดเปลี่ยนแปลงสำคัญด้านการค้าปลีก โดยร้านค้าปลีกขนาดเล็กก็ได้ปรับเปลี่ยนร้านเป็นรูปแบบของห้างสรรพสินค้า ซึ่งเปลี่ยนรูปแบบการจัดสินค้า การจัดเรียง เพิ่มประเภทสินค้า และยกเลิกการให้ลูกค้าอาศัยอยู่ประจำในร้าน โดยได้รับความนิยมและการขยายตัวอย่างมากในช่วงสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง จากนั้นได้มีการขาย

สินค้าอุปโภคบริโภคและขายเสื้อผ้ามากขึ้น นอกจากนี้ในช่วงปี ค.ศ. 1930 – 1940 บริษัทที่ดำเนินกิจการรถไฟได้ตั้งห้างสรรพสินค้าที่ติดกับสถานีรถไฟ ซึ่งต่อมาได้เกิดห้างระดับกลางแบบเดียวกันมากขึ้น จนกลายเป็นคู่แข่งของร้านค้าย่อยที่สำคัญ ทำให้ผู้ค้ารายย่อยได้รวมตัวกันเป็นสมาคมการค้า หรือ สมาคมย่านร้านค้า เพื่อต่อต้านห้างสรรพสินค้าอย่างหนัก และกดดันรัฐบาลให้ออกกฎหมายควบคุม ซึ่งต่อมาสภาได้อนุมัติออกกฎหมายห้างสรรพสินค้า แต่ถูกยกเลิกไปเพราะประเทศญี่ปุ่นอยู่ภายใต้การควบคุมของสหรัฐอเมริกาในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง แต่เมื่อสงครามโลกสิ้นสุดลง ก็มีการเรียกร้องให้นำกฎหมายดังกล่าวมาใช้อีกครั้ง โดยเริ่มบังคับใช้อีกครั้งในปี ค.ศ. 1956

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ได้เกิดห้างค้าปลีกในรูปแบบของซูเปอร์มาร์เก็ต โดยนำรูปแบบมาจากสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีลักษณะสำคัญ คือ มีการสั่งซื้อและขายในปริมาณมาก ทำให้สินค้ามีราคาถูก จึงเป็นการขจัดปัญหาพ่อค้าคนกลางหลายชั้น และระบบการกำหนดราคาตายตัวจากผู้ผลิตหรือผู้ค้าส่ง ต่อมาในปี ค.ศ. 1990 – 2000 ผู้ประกอบกิจการค้าปลีกขนาดใหญ่จากต่างประเทศได้เข้ามาดำเนินกิจการหลายรูปแบบ โดยเริ่มจากการดำเนินการในรูปของร้านสเปเชียลตี้สโตร์ ซึ่งดำเนินการแบบร้านค้าเครือข่าย เช่น ร้านบูทส์ ร้านแก๊ป และต่อมาได้ปรากฏในรูปแบบของร้านค้าปลีกเฉพาะอย่างที่มีขนาดใหญ่ เช่น ออฟฟิศ ดีโป้ หอยส์ อาร์ อัส นอกจากนี้ยังเกิดธุรกิจใหม่ของ ศูนย์การค้า หรือ Outlet mall แถบชานเมือง ซึ่งให้ร้านสเปเชียลตี้สโตร์ หรือร้านที่นำสินค้าจากโรงงานมาเช่าพื้นที่ภายในศูนย์การค้าและขายสินค้าในราคาต่ำกว่าราคาตลาด

ปัจจุบันมีผู้ประกอบการค้าปลีกขนาดใหญ่จากต่างประเทศ เช่น วอลต์มาร์ท คาร์ฟูร์ ได้เข้ามาในตลาดค้าปลีกของประเทศญี่ปุ่น พร้อมกับเงินทุนจำนวนมากและเทคโนโลยีที่ทันสมัย โดยสร้างเป็นซูเปอร์สโตร์ขนาดใหญ่ที่มีพื้นที่มากกว่าหนึ่งหมื่นตารางเมตร ซึ่งภายในเป็นซูเปอร์มาร์เก็ตที่มีชื่อเรียกต่างกันไป เช่น ไฮเปอร์มาร์เก็ต ซูเปอร์เซ็นเตอร์ และพื้นที่สำหรับให้ร้านค้าเช่า ในขณะเดียวกันผู้ประกอบการซูเปอร์มาร์เก็ตชาวญี่ปุ่นจำนวนมากได้รับผลกระทบจากปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำและล้มละลาย

1.3 การค้าปลีกในประเทศไทย (บุญทิพา จิตต์สุทัศน์, 1997 : 27 – 35)

ในปัจจุบันการค้าปลีกมีบทบาทและความสำคัญอย่างมากต่อระบบเศรษฐกิจ ทั้งนี้ เพราะเป็นตัวกลางในการกระจายสินค้าจากผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภค เพื่อที่จะกระจายสินค้าไปยังส่วนต่างๆ ของประเทศให้ถึงมือผู้บริโภคด้วยความรวดเร็ว ถ้าหากพิจารณาถึงความเป็นมาและวิวัฒนาการของการค้าปลีกและห้างสรรพสินค้าของไทยแล้ว พอจะลำดับความเป็นมาได้ดังนี้

- 1) ขั้นเริ่มต้นการพัฒนาารูปแบบการค้าปลีก ตลาดการค้าของไทยในระยะเริ่มต้นเป็นลักษณะตลาดนัด ซึ่งตลาดเหล่านี้ ยังคงมีให้เห็นในพื้นที่ชนบททั่วไปของประเทศ มีการซื้อขายสินค้าอุปโภคที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีพ ส่วนใหญ่เป็นสินค้าทางด้านการเกษตรที่ผลิตได้ภายในท้องถิ่น เช่น ผัก เนื้อสัตว์ ของป่า และอื่นๆ

- 2) ขั้นการพัฒนาของมาวางขายในร้าน เป็นขั้นที่พัฒนาจากขั้นแรก ซึ่งระยะนี้เป็นระยะที่เกิดขึ้น เมื่อคนในชุมชนได้รวมตัวกันเป็นสังคมและชุมชนที่ใหญ่ขึ้น จึงได้มีการริเริ่มนำสินค้ามาวาง

ไว้ในร้านค้า ซึ่งในระยะเริ่มแรกร้านค้าจะเป็นทั้งที่อยู่อาศัยและขายสินค้าไปด้วยในตัว เพื่อสนองตอบความต้องการของชุมชน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านการค้าครั้งใหญ่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องจากประเทศไทยได้มีการติดต่อกับต่างชาติต่างประเทศ จึงมีสินค้าและบริการเพิ่มมากขึ้นในตลาดสมัยนั้นและในระยะนี้เอง ก็มีคนไทยเชื้อสายจีนที่ประกอบอาชีพทางการค้าปลีก โดยมีร้านค้าเล็ก ๆ ที่เรียกว่า ร้านโชห่วยอยู่ส่วนใหญ่แล้วร้านค้าเหล่านี้จะจำหน่ายสินค้าที่จำเป็นแก่การดำรงชีพ เช่น ข้าวสาร น้ำตาล น้ำปลา กะปิและอื่นๆ และในระยะต่อมาได้มีร้านค้าที่จำหน่ายสินค้าเฉพาะอย่าง เช่น เสื้อผ้า รองเท้า กระดาษอยู่ตามแหล่งชุมชนต่าง ๆ

3) การพัฒนาการค้าปลีกอย่างเต็มรูปแบบ เกิดจากการสนองตอบต่อความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนไป จุดของการเปลี่ยนแปลง เริ่มจากในปี พ.ศ. 2475 ได้มีพ่อค้าชาวจีนได้นำความคิดและเลียนแบบห้างสรรพสินค้า ในประเทศทางยุโรปนำมาประยุกต์ใช้กับระบบการค้าปลีกของไทยได้มีการจัดตั้งร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ที่มีลักษณะเป็นห้างสรรพสินค้าขึ้นในประเทศไทยเป็นครั้งแรก คือห้างได้ฟ้าและห้างแมวดำย่านเยาวราช และต่อมาในปี 2499 ได้เกิดห้างสรรพสินค้าที่ถือว่าสมบูรณ์แบบขึ้นเป็นแห่งแรก คือ ห้างเซนทรัล วังบูรพา ที่นำเอารูปแบบของธุรกิจจากต่างประเทศมาใช้ ทำให้เกิดศูนย์การค้า หรือย่านการค้าที่มีสิ่งต่างๆ ดึงดูดใจผู้บริโภคให้เข้ามาซื้อสินค้าหรือหาความบันเทิง ในบริเวณย่านการค้าดังกล่าว ซึ่งได้จัดให้มีโรงภาพยนตร์ สถานที่จอตลกและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ อย่างครบครัน ศูนย์การค้าดังกล่าวได้มีการวางแผนการขายและมีการ promote สินค้าอย่างมีขั้นตอน ทำให้ได้รับความนิยมจากผู้บริโภคอย่างสูง

4) ยุคของการพัฒนารูปแบบการค้าปลีกสมัยใหม่ การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยีได้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ชีวิตความเป็นอยู่ รสนิยมในการบริโภคสินค้าของประชาชนก็เช่นกัน ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมโดยเฉพาะคนที่อาศัยอยู่ในเมืองใหญ่โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร และเพื่อที่จะสนองตอบต่อความต้องการของผู้บริโภคที่มีความเร่งรีบในการประกอบอาชีพและการจราจรที่นับวันจะติดขัดเพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัวทำให้รูปแบบการพัฒนาการค้าปลีกในการที่จะสนองตอบต่อผู้บริโภคนั้นได้เป็นเป็นแนวความคิดขึ้นสองแนวทางด้วยกัน คือ

- 4.1) แนวความคิดในการจัดตั้งศูนย์การค้าปลีกขนาดใหญ่
- 4.2) แนวความคิดในการจัดตั้งร้านค้าปลีกขนาดเล็ก

2. การเปิดเสรีการค้าบริการของประเทศไทย

ในสังคมนระหว่างประเทศถือว่าการค้าบริการมีความสำคัญอย่างมาก จึงมีการกำหนดกรอบกฎเกณฑ์ของการค้าระหว่างประเทศขึ้น ซึ่งข้อตกลงสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการค้าบริการในปัจจุบัน คือ ความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ (General Agreement on Trade in Services) หรือเรียกว่า “GATS” อันเป็นผลมาจากการเจรจาการค้าพหุภาคีรอบอุรุกวัยของแกตต์ เพื่อจัดทำปฏิญญาร่างรัฐมนตรี ต่อมาในวันที่ 20 กันยายน 2529 มีการประชุมของรัฐมนตรีของประเทศภาคีของแกตต์ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะลดการกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งมีการบรรจุเรื่องการค้าบริการเข้าไปด้วย ผลจากการประชุมได้ระบุไว้ในปฏิญญารัฐมนตรี ค.ศ.1986 ในส่วนที่สอง โดยมีสาระสำคัญใน

การจัดให้มีการจัดทำร่างระเบียบข้อบังคับและวินัยเกี่ยวกับการค้าบริการระหว่างประเทศ เพื่อขยายการค้าภายใต้เงื่อนไขของความเปิดเผย และมีการเปิดเสรีตามลำดับ ซึ่งจะเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมความเจริญแก่บริการทางเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้า และการพัฒนาของประเทศกำลังพัฒนา โดยเคารพต่อกฎหมายและข้อบังคับภายในประเทศ รวมทั้งคำนึงถึงการดำเนินการขององค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องด้วย

ความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ ได้มีการเจรจาจัดทำกรอบเสร็จสิ้นเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2536 โดยแบ่งออกเป็นสามส่วน คือ ส่วนแรกเป็นกรอบความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ ส่วนที่สองเป็นภาคผนวก และส่วนสุดท้ายเป็นตารางข้อผูกพันของประเทศต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ ให้การค้าระหว่างประเทศของสมาชิกมีการขยายตัวและเจริญก้าวหน้าภายใต้เงื่อนไขของความโปร่งใส และการเปิดเสรีแบบก้าวหน้าเป็นลำดับ ความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการจึงมีหลักเกณฑ์สำคัญที่ประเทศสมาชิกต้องถือปฏิบัติ คือ

1) การปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง (Most-Favoured-Nation Treatment) หรือเรียกว่า หลักการ MFN กล่าวคือ สมาชิกต้องให้การปฏิบัติที่ดีที่สุดแก่สมาชิกทุกประเทศอย่างเท่าเทียมกัน อย่างไรก็ตาม GATS ก็เปิดช่องให้สมาชิกสามารถยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามหลักการ MFN ได้ในบางกรณี

2) ความโปร่งใส GATS กำหนดว่า หากสมาชิกจะมีการออกกฎหมาย กฎระเบียบ หรือมาตรการใดๆ ที่มีผลกระทบต่อการค้าบริการ จะต้องตีพิมพ์มาตรการดังกล่าวล่วงหน้า หรืออย่างน้อยก่อนที่จะมีผลใช้บังคับ และรายงานให้องค์การการค้าโลกทราบโดยเร็ว หรืออย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง รวมทั้งให้จัดตั้งจุดตอบข้อซักถาม (Enquiry Point) อย่างน้อย 1 แห่ง เพื่อให้ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับกฎระเบียบการค้าบริการเมื่อมีประเทศสมาชิกร้องขอ

3) การกำหนดกฎระเบียบภายในประเทศ GATS ให้สิทธิสมาชิกในการออกกฎหมาย หรือกฎระเบียบเพื่อใช้กำกับดูแลธุรกิจบริการในประเทศของตนได้ตลอดเวลา แม้จะเป็นกฎระเบียบที่มีผลกระทบต่อการค้าบริการในสาขาที่สมาชิกที่พันธะในการเปิดตลาดก็ตาม ตราบใดที่การกำหนดกฎระเบียบภายในดังกล่าว นำมาใช้อย่างมีเหตุผล มีหลักเกณฑ์ ไม่ลำเอียง ไม่เลือกปฏิบัติระหว่างคนในชาติและคนต่างชาติ และไม่เป็นอุปสรรคต่อการค้าบริการโดยไม่จำเป็น

4) การเปิดเสรีแบบก้าวหน้าเป็นลำดับ (Progressive Liberalization) GATS กำหนดให้สมาชิกขององค์การการค้าโลก มีหน้าที่เข้าร่วมเจรจาเป็นรอบๆ รอบละ 5 ปี ซึ่งรอบแรกกำหนดให้เริ่มต้นภายใน 5 ปี นับจากวันที่ความตกลงจัดตั้งองค์การการค้าโลกมีผลใช้บังคับ ในการเจรจาแต่ละรอบ สมาชิกจะต้องลดหรือยกเลิกข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อการค้าบริการใน 2 ลักษณะ คือ ข้อจำกัดในการเข้าสู่ตลาด (limitation to market access) และข้อจำกัดในการให้การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (limitation to national treatment) อย่างไรก็ตาม GATS ให้ความยืดหยุ่นกับประเทศกำลังพัฒนา โดยยอมให้ผูกพันการเปิดตลาดในจำนวนสาขาหรือกิจกรรมที่น้อยกว่าประเทศกำลังพัฒนา

สำหรับภาคผนวกจะกำหนดรายละเอียดของบริการบางสาขาที่ต้องมีข้อกำหนดเป็นพิเศษเพิ่มเติมจากกรอบความตกลงทั่วไป เช่น ภาคผนวกว่าด้วยการเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดา ซึ่งเป็นผู้ให้บริการในกรอบความตกลง ภาคผนวกว่าด้วยข้อยกเว้นพันธกรณีทั่วไปของความตกลงทั่วไปว่าด้วย

การค้าบริการในเรื่องการปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง ภาคนวนกว่าด้วยการ โทรมคมนาคม ภาคนวนกว่าด้วยบริการด้านการเงิน เป็นต้น ส่วนตารางข้อผูกพันของประเทศต่าง ๆ เป็นข้อผูกพันในการเปิดตลาดบริการสาขาต่าง ๆ ของตนแก่ประเทศสมาชิกองค์การการค้าโลกอื่น ๆ จะยึดหลักการเปิดเสรีตามลำดับ และการปฏิบัติต่อบริการหรือผู้ให้บริการของประเทศอื่นที่เป็น สมาชิกองค์การการค้าโลก ตามหลักการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ ซึ่งการเปิดเสรีการค้าบริการสามารถ เกิดขึ้นได้ 4 รูปแบบ ดังนี้

1) การบริการข้ามพรมแดน (Cross-border Supply) หรือเรียกว่า การค้าบริการ mode 1 เป็นการให้บริการจากพรมแดนของประเทศสมาชิกหนึ่งไปสู่พรมแดนของประเทศสมาชิกอื่นที่เป็น ลูกค้า โดยผู้ให้บริการไม่ต้องปรากฏตัวอยู่ในประเทศประเทศลูกค้า เช่น การศึกษาผ่านทางไกล บริการผ่านสื่อสารโทรคมนาคม และบริการให้คำปรึกษาผ่าน internet เป็นต้น

2) การบริโภคในต่างประเทศ (Consumption Abroad) หรือเรียกว่า การค้าบริการ mode 2 เป็นการให้บริการที่เกิดขึ้นในพรมแดนของประเทศผู้ให้บริการ โดยอาศัยการเคลื่อนย้ายของผู้บริโภคเป็นเงื่อนไขสำคัญ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ บริการด้านการท่องเที่ยว การออกไปรับการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลต่างประเทศ การไปศึกษาในต่างประเทศ เป็นต้น

3) การจัดตั้งธุรกิจเพื่อให้บริการ (Commercial Presence) หรือเรียกว่า การค้าบริการ mode 3 เป็นการเข้าไปลงทุนจัดตั้งธุรกิจในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้บริการในประเทศลูกค้า เช่น การจัดตั้งสาขา สำนักงานตัวแทน หรือบริษัท เป็นต้น

4) การให้บริการโดยบุคคลธรรมดา (Presence of Natural Person) หรือเรียกว่า การค้า บริการ mode 4 เป็นการเข้าไปทำงานประกอบอาชีพในสาขาบริการด้านต่างๆ เป็นการชั่วคราว ในประเทศลูกค้า เช่น การเข้ามาประกอบวิชาชีพที่ปรึกษากฎหมายของนักกฎหมายชาวต่างชาติในไทย ครูต่างชาติเข้ามาให้บริการสอนภาษาในประเทศไทย เป็นต้น

ประเทศไทยได้เข้าร่วมเจรจาการค้าบริการขององค์การการค้าโลกมาตั้งแต่แรก และได้ลงนามรับรองกรรมสารสุดท้าย (Final Act) ซึ่งรวบรวมผลการเจรจารอบอุรุกวัยทั้งหมด เมื่อวันที่ 15 เมษายน 2537 และในขณะเดียวกันก็ได้ลงนามในข้อตกลงจัดตั้งองค์การการค้าโลก (Marrakesh Agreement Establishing the World Trade Organization) เพื่อบริหารความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ และความตกลงอื่น ๆ ซึ่งเป็นผลมาจากการเจรจาการค้าพหุภาคีรอบอุรุกวัย โดย องค์การการค้าโลกได้จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2538 และประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกก่อตั้งใน ลำดับที่ 59 ขององค์การการค้าโลก ประเทศไทยจึงมีพันธะผูกพันภายใต้ความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการด้วย ซึ่งประเทศไทยได้เสนอข้อผูกพันการเปิดเสรีการค้าบริการ ได้แก่ การค้าบริการ สาขาบริการด้านธุรกิจ สื่อสารโทรคมนาคม การก่อสร้าง การศึกษา การเงิน การท่องเที่ยว การ นันทนาการ วัฒนธรรมและการกีฬา การขนส่ง และโดยเฉพาะด้านการจัดจำหน่าย ซึ่งประกอบด้วย 4 กิจกรรม คือ บริการตัวแทนจำหน่าย บริการขายส่ง บริการการให้สิทธิในการเป็นตัวแทนจำหน่าย และบริการขายปลีก และปัจจุบันประเทศไทยได้มีข้อผูกพันการเปิดตลาดบริการ ดังนี้

1) ข้อผูกพันทั่วไป : (Horizontal Commitments)

เป็นข้อผูกพันหรือเงื่อนไขทั่วไปที่ใช้ครอบคลุมสำหรับทุกสาขาบริการที่อยู่ในตารางข้อผูกพันเฉพาะ ซึ่งประเทศไทยกำหนดเงื่อนไข ดังนี้

1.1) การจัดตั้งธุรกิจ (Commercial Presence) ประเทศไทยผูกพันเฉพาะการจัดตั้งธุรกิจในรูปแบบบริษัทจำกัด โดยต้องจดทะเบียนในประเทศไทย ต่างชาติถือหุ้นได้ไม่เกินร้อยละ 49 และจำนวนผู้ถือหุ้นที่เป็นชาวต่างชาติไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้ถือหุ้นทั้งหมด

1.2) การเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดา (Movement of Natural Persons) ประเทศไทยผูกพันการเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดา 2 ประเภท คือ 1) ผู้เข้ามาติดต่อธุรกิจ (Business Visitors) อยู่ได้ไม่เกิน 90 วัน 2) ผู้โอนย้ายภายในบริษัทข้ามชาติ (Intra-corporate Transferees) ซึ่งผูกพันเฉพาะผู้โอนย้ายที่เป็นบุคลากรระดับบริหาร หรือผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้ที่จะโอนย้ายต้องทำงานกับบริษัทนายจ้างอย่างน้อย 1 ปี ก่อนที่จะขอโอนย้ายมาอยู่ในหน่วยธุรกิจที่ตั้งอยู่ในประเทศไทย ผ่านเงื่อนไขตามที่กรมการจัดหางานกำหนด ให้อยู่ทำงานในไทยได้ 1 ปี และขอย้ายต่อได้อีก 2 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 1 ปี

2) ข้อผูกพันเฉพาะรายสาขา : (Sector Specific Commitments)

2.1) บริการวิชาชีพ (Professional Services) ได้แก่ กฎหมาย บัญชี วิศวกรรม สถาปัตยกรรม ภูมิสถาปัตยกรรม และสถาปัตยกรรมผังเมือง โดยอนุญาตให้ต่างชาติเข้ามาจัดตั้งธุรกิจเงื่อนไขตามที่กำหนดไว้ใน Horizontal Commitments แต่ไม่ผูกพันการเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดา (ยกเว้น วิชาชีพวิศวกรรม ที่ผูกพันการเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดา ตามเงื่อนไขที่กำหนดใน Horizontal Commitments แต่ไม่รวมถึงวิศวกรโยธา)

2.2) คอมพิวเตอร์และบริการเกี่ยวเนื่อง (Computer and Related Services) ได้แก่ บริการที่ปรึกษาด้านการติดตั้งอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ บริการด้านซอฟต์แวร์ การประมวลผลข้อมูล และบริการฐานข้อมูล (ไม่รวมข้อมูลที่ส่งบนเครือข่ายสาธารณะ) โดยผูกพันการเข้ามาจัดตั้งธุรกิจ และการเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดา ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ใน Horizontal Commitments

2.3) บริการธุรกิจ (Business Services) ได้แก่ บริการเช่า เช่าซื้อเครื่องจักรและอุปกรณ์ ไม่รวมเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ บริการโฆษณา บริการทำโพลล์เกี่ยวกับประชามติและวิจัยตลาด บริการให้คำปรึกษาด้านการบริหารจัดการทั่วไป บริการทดสอบและวิเคราะห์ทางเทคนิค บริการที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร บริการที่เกี่ยวข้องกับการทำป่าไม้ บริการที่เกี่ยวข้องกับการทำประมง บริการที่เกี่ยวข้องกับการทำเหมืองในแหล่งน้ำมันและก๊าซ บริการซ่อมบำรุงหรือรักษาเครื่องจักรและอุปกรณ์ บริการบรรจุภัณฑ์ บริการด้านการพิมพ์ (ไม่รวมหนังสือพิมพ์) บริการล่ามและการแปล โดยผูกพันการเข้ามาจัดตั้งธุรกิจ และการเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดา ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ใน Horizontal Commitments (ยกเว้นบริการบรรจุภัณฑ์ บริการด้านการพิมพ์ ที่ไม่ผูกพันการเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดา)

2.4) บริการโทรคมนาคม (Telecommunications Services) ได้แก่ บริการโทรคมนาคมพื้นฐาน (โทรศัพท์ โทรพิมพ์ โทรเลข และโทรสาร) ต้องเป็นบริษัทจดทะเบียนในไทย

ต่างชาติถือหุ้นได้ไม่เกินร้อยละ 20 และจำนวนผู้ถือหุ้นที่เป็นชาวต่างชาติไม่เกินร้อยละ 20 ของจำนวนผู้ถือหุ้นทั้งหมด บริการโทรคมนาคมเสริม (บริการเข้าถึงข้อมูล และบริการประมวลผลข้อมูล วิทยุเท็กซ์ การประชุมทางไกล บริการให้เช่าวงจรในประเทศ) ต้องเป็นบริษัทจดทะเบียนในไทย ต่างชาติถือหุ้นได้ไม่เกินร้อยละ 40 และจำนวนผู้ถือหุ้นที่เป็นชาวต่างชาติไม่เกินร้อยละ 40 ของจำนวนผู้ถือหุ้นทั้งหมด บริการที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจโทรคมนาคม (บริการขายอุปกรณ์โทรคมนาคม และบริการให้คำปรึกษาด้านโทรคมนาคม) เงื่อนไขตามที่กำหนดใน Horizontal Commitments ทั้งนี้ ข้อผูกพันการเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดา เป็นไปตาม Horizontal Commitments

2.5) บริการโสตทัศน (Audiovisual Services) ได้แก่ การผลิตและจำหน่าย ภาพยนตร์หรือวิดีโอ (ไม่รวมบริการโฆษณาและการส่งเสริม) การผลิตรายการวิทยุ โทรทัศน์ โดยผูกพันการเข้ามาจัดตั้งธุรกิจ และการเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดา ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ใน Horizontal Commitments

2.6) บริการก่อสร้างและวิศวกรรมที่เกี่ยวข้อง (Construction and Related Engineering Services) ได้แก่ งานก่อสร้างอาคาร งานก่อสร้างด้านวิศวกรรมโยธา บริการงานติดตั้ง โดยผูกพันการเข้ามาจัดตั้งธุรกิจ และการเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดา ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ใน Horizontal Commitments (ไม่ผูกพันการเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดา สำหรับวิศวกรโยธา)

2.7) บริการจัดจำหน่าย (Distribution Services) ได้แก่ บริการตัวแทนผู้เป็นนายหน้า ผูกพันการเข้ามาจัดตั้งธุรกิจ เงื่อนไขตามที่กำหนดไว้ใน Horizontal Commitments ไม่ผูกพันการเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดา

2.8) บริการทางการศึกษา (Education Services) ได้แก่ โรงเรียนนานาชาติ ระดับประถมและมัธยมศึกษา การศึกษาสายเทคนิคและอาชีวศึกษา การศึกษาหลักสูตรวิชาชีพหรือ การศึกษาระยะสั้น ผูกพันการเข้ามาจัดตั้งธุรกิจ ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ใน Horizontal Commitments ไม่ผูกพันการเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดา

2.9) บริการสิ่งแวดล้อม (Environmental Services) ได้แก่ บริการด้านน้ำเสีย การกำจัดขยะมูลฝอย การสุขาภิบาล การควบคุมดูแลการปล่อยไอเสียและมลพิษ การลดมลพิษทางเสียง การคุ้มครองธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผูกพันการเข้ามาจัดตั้งธุรกิจ และการเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดา ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ใน Horizontal Commitments

2.10) บริการประกันภัย (Insurance Services) ได้แก่ ประกันชีวิต ประกันวินาศภัย และบริการเสริมของการประกันภัย (ไม่รวมบริการกองทุนบำนาญ) ต่างชาติถือหุ้นได้ไม่เกินร้อยละ 25 การออกใบอนุญาตใหม่เพื่อประกอบธุรกิจ ต้องผ่านความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี บริการให้คำปรึกษาด้านการประกันภัย การประเมินภัย และคณิตศาสตร์ประกันภัย ต่างชาติถือหุ้นได้ไม่เกินร้อยละ 49 สำหรับการเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดา จะอนุญาตเฉพาะบุคลากรระดับสูงและผู้เชี่ยวชาญ โดยต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียน

2.11) บริการด้านการเงินและการธนาคารอื่นๆ (Banking and Other Financial Services) ได้แก่ บริษัทหลักทรัพย์ ต้องเป็นการถือหุ้นร่วมกับกิจการที่ประกอบกิจการอยู่แล้วเท่านั้น ไม่ผูกพันการออกใบอนุญาตใหม่ ต่างชาติถือหุ้นได้ไม่เกินร้อยละ 49 ของเงินทุนจดทะเบียน ต้องขอ

ใบอนุญาตประกอบธุรกรรมเป็นรายประเภท (Separate licenses) ได้แก่ นายหน้าค้าหลักทรัพย์ ผู้ค้าหลักทรัพย์ การให้คำปรึกษาในการลงทุน การรับประกันหลักทรัพย์ การบริหารจัดการกองทุน บริษัทจัดการลงทุน (Asset Management Companies) ต้องจัดตั้งในรูปแบบบริษัท ในช่วง 5 ปีแรกที่ได้รับใบอนุญาต ต่างชาติถือหุ้นได้ไม่เกินร้อยละ 25 ของเงินทุนจดทะเบียน หลังจาก 5 ปีสามารถถือหุ้นได้ไม่เกินร้อยละ 49 ของเงินทุนจดทะเบียน ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้มีสัญชาติไทยไม่น้อยไปกว่า 3 ใน 4 ของผู้บริหารทั้งหมด ธนาคารพาณิชย์ซึ่งจดทะเบียนในไทย (Locally Incorporated Banks) การเข้าสู่ตลาดต้องเป็นการถือหุ้นร่วมกับธนาคารที่ประกอบกิจการอยู่แล้วเท่านั้น ไม่ผูกพันการออกใบอนุญาตใหม่ ต่างชาติถือหุ้นได้ไม่เกินร้อยละ 25 ของเงินทุนจดทะเบียน แต่ละบุคคลถือหุ้นได้ไม่เกินร้อยละ 5 ของเงินทุนจดทะเบียน ผู้บริหารที่สัญชาติไทยต้องไม่น้อยไปกว่า 3 ใน 4 ของผู้บริหารทั้งหมด สาขาธนาคารต่างชาติ ไม่ผูกพันการออกใบอนุญาตใหม่ การให้บริการ ATM ต้องร่วมให้บริการกับธนาคารพาณิชย์ไทย หรือให้บริการเฉพาะในสถานที่ตั้งของตน จำกัดจำนวนจุดบริการ (Service-point)

2.12) บริการด้านการท่องเที่ยวและที่เกี่ยวข้องกับการเดินทาง (Tourism and Travel Related Services) ได้แก่ โรงแรม ร้านอาหาร บริการจัดเลี้ยง ตัวแทนด้านการท่องเที่ยวและการจัดการท่องเที่ยว การจัดการโรงแรม ผูกพันการเข้ามาจัดตั้งธุรกิจ และการเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดา ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ใน Horizontal Commitments (ธุรกิจตัวแทนด้านการท่องเที่ยวและการจัดการท่องเที่ยว มีเงื่อนไขเพิ่มเติม คือ จำนวนไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของคณะกรรมการของบริษัทต้องมีสัญชาติไทย)

2.13) บริการด้านนันทนาการ วัฒนธรรม และการกีฬา (Recreational Cultural and Sporting Services) ได้แก่ บริการด้านการกีฬา บริการสวนสันทนาการและชายหาด ผูกพันการเข้ามาจัดตั้งธุรกิจ และการเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดา ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ใน Horizontal Commitments

2.14) บริการขนส่งทางทะเล (Maritime Transport Services) ได้แก่ การขนส่งผู้โดยสารและการขนส่งสินค้า (ไม่รวมการขนส่งในประเทศ) บริการลากจูง บริการสนับสนุนสำหรับการขนส่งทางทะเล (การเก็บสิ่งปฏิกูล/น้ำที่เป็นคราบน้ำมันจากเรือ บริการกำกับดูแลและจัดการบนเรือต่างชาติแบบเฉพาะเจาะจง บริการตรวจสอบสภาพเรือและอุปกรณ์เพื่อออกหนังสือสำคัญต่างๆ บริการบริหารจัดการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ) ทั้งนี้ ไม่ผูกพันสำหรับการจัดตั้งนิติบุคคลเพื่อวัตถุประสงค์ดำเนินการกองเรือภายใต้ธงไทย

2.15) บริการขนส่งทางอากาศ (Air Transport Services) ได้แก่ บริการบำรุงและซ่อมแซมอากาศยาน (ไม่ผูกพันการเข้ามาจัดตั้งธุรกิจ) บริการขายและการตลาดการขนส่งทางอากาศ (ผูกพันการจัดตั้งธุรกิจ ตามเงื่อนไขที่กำหนดใน Horizontal Commitments) ผูกพันการเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดา ตามเงื่อนไขที่กำหนดใน Horizontal Commitments

2.16) บริการขนส่งทางราง (Rail Transport Services) ได้แก่ การซ่อมและบำรุงรักษาอุปกรณ์ขนส่งทางราง บริการทำความสะอาดตัวรถขนส่งผู้โดยสารและสินค้า บริการรักษา

ความปลอดภัยที่สถานีรถไฟ ผูกพันการเข้ามาจัดตั้งธุรกิจ และการเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดา ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ใน Horizontal Commitments

2.17) บริการขนส่งทางถนนและขนส่งผู้โดยสารแบบไม่มีตารางเวลาอื่นๆ (Road Transport Services and Other Non-Scheduled Passenger Transportation) ได้แก่ การขนส่งสินค้าแช่เย็นแช่แข็ง ของเหลวหรือก๊าซ และสินค้าที่บรรจุในคอนเทนเนอร์ บริการให้เช่ารถยนต์ ผู้โดยสารพร้อมเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน บริการให้เช่ารถบัสและรถโค้ชพร้อมเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน ผูกพันการเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดา และการเข้ามาจัดตั้งธุรกิจ ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ใน Horizontal Commitments โดยมีเงื่อนไขเพิ่มเติม คือ ไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของคณะกรรมการของบริษัทจะต้องมีสัญชาติไทย

2.18) บริการที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งทุกรูปแบบ (Services Auxiliary to All Modes of Transport) ได้แก่ บริการโกดังและคลังสินค้า ผูกพันการเข้ามาจัดตั้งธุรกิจ และการเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดา ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ใน Horizontal Commitments

3. นโยบายของรัฐเกี่ยวกับการแข่งขันทางการค้า

จากภาวะเศรษฐกิจ สังคม และข้อตกลงทางการค้าระหว่างประเทศ ได้นำประเทศไทยไปสู่การเปลี่ยนแปลงในด้านนโยบายการค้าการลงทุนทั้งในและระหว่างประเทศอย่างมาก การกำหนดนโยบายของรัฐเกี่ยวกับการแข่งขันทางการค้าในประเทศกำลังพัฒนา ย่อมมีความแตกต่างกับประเทศพัฒนาแล้ว ซึ่งการสร้างบรรยากาศการแข่งขันอย่างเป็นธรรมให้เกิดขึ้น ย่อมเสริมสร้างประสิทธิภาพและความเป็นอยู่ที่ดีแก่สังคม ทั้งนี้ประเทศไทย เดิมได้ใช้พระราชบัญญัติป้องกันการการค้ากำไรเกินควร พ.ศ. 2480 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และพัฒนามาเป็นพระราชบัญญัติกำหนดราคาสินค้าและป้องกันการผูกขาด พ.ศ. 2522 แทนจากนั้นได้มีการยกเลิกและตราพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ.2552

4. สาระสำคัญของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ในปัจจุบัน ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเฉพาะที่ควบคุมหรืออนุญาตให้ประกอบธุรกิจค้าปลีกโดยตรง มีเพียงกฎหมายที่สามารถนำมาปรับใช้ได้เท่านั้น ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522 พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ.2518 พระราชบัญญัติประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 และพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542

4.1 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522

พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522 เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อป้องกันภัยจากการควบคุมการก่อสร้างและการควบคุมการก่อสร้างในเขตเพลิงไหม้ ตลอดจนการก่อสร้างอาคารในเขตที่อาจรับแรงสั่นสะเทือนของแผ่นดินไหว รวมทั้งเหตุอื่น ๆ ที่อาจเกิดแก่อาคาร พระราชบัญญัตินี้จึงเป็นการบัญญัติเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุมเกี่ยวกับความมั่นคงแข็งแรง ความปลอดภัย การ

ป้องกันอัคคีภัย การสาธารณสุข การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การผังเมือง การสถาปัตยกรรม และการอำนวยความสะดวกแก่การจราจร

ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และมีอำนาจออกกฎกระทรวง เพื่อกำหนดค่าธรรมเนียมหรือยกเว้นค่าธรรมเนียม กำหนดแบบคำขออนุญาต ใบอนุญาต ใบรับรอง ใบแทน ตลอดจนแบบคำสั่ง หรือแบบอื่นเพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ และกำหนดกิจการอื่นเพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

พระราชบัญญัตินี้ไม่ใช้บังคับแก่พระที่นั่งหรือพระราชวัง หรือรัฐมนตรีมีอำนาจออกกฎกระทรวง ยกเว้น ผ่อนผัน หรือกำหนดเงื่อนไขในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ทั้งหมดหรือบางส่วนเกี่ยวกับอาคาร นอกจากนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมอาคาร มีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดเงื่อนไขของอาคาร จำนวน 16 ชนิด เพื่อประโยชน์แห่งความมั่นคงแข็งแรง ความปลอดภัย การป้องกันอัคคีภัย การสาธารณสุข การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การผังเมือง การสถาปัตยกรรมและการอำนวยความสะดวกแก่การจราจร ตลอดจนการอื่นที่จำเป็นเพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

ให้มีคณะกรรมการควบคุมอาคาร เพื่อมีอำนาจหน้าที่ในการให้คำแนะนำแก่รัฐมนตรี ให้ความเห็นชอบในการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น ให้คำปรึกษาแนะนำในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ กำกับดูแลและตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ รับขึ้นทะเบียนและเพิกถอนการเป็นผู้ตรวจสอบ หรือปฏิบัติการอื่นตามที่บัญญัติในพระราชบัญญัตินี้ นอกจากนี้ ให้มีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการควบคุมอาคารขึ้นในกรมโยธาธิการและผังเมืองด้วย

การก่อสร้าง ดัดแปลง รื้อถอน เคลื่อนย้าย และใช้หรือเปลี่ยนการใช้อาคารต้องได้รับใบอนุญาตหรือแจ้งเจ้าพนักงานท้องถิ่น อาคารที่สูงเกิน 15 เมตร ซึ่งอยู่ห่างจากอาคารอื่นหรือที่สาธารณะน้อยกว่าความสูงอาคาร และอาคารที่อยู่ห่างจากอาคารอื่นหรือที่สาธารณะน้อยกว่า 2 เมตร การจะรื้อถอน ต้องได้รับอนุญาตหรือแจ้งต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น

อาคารที่มีลักษณะหรืออยู่ในประเภทที่กำหนดเป็นวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพวิศวกรรมหรือวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพสถาปัตยกรรม กำหนดให้วิศวกรหรือสถาปนิกต้องเป็นผู้ได้รับใบอนุญาต

การตรวจพิจารณาคำขอรับใบอนุญาต เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจสั่งให้ผู้ขอรับใบอนุญาตแก้ไขเปลี่ยนแปลงแผนผังบริเวณ แบบแปลน รายการประกอบแบบแปลน หรือรายการคำนวณที่ยื่นไว้ เพื่อให้ถูกต้องตามกฎหมาย เมื่อได้รับอนุญาตให้แจ้งชื่อผู้ควบคุมงานกับวันเริ่มต้น และสิ้นสุดการดำเนินการตามที่ได้อนุญาต

กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดอาคารประเภทควบคุมการใช้ คือ

(1) สำหรับใช้เป็นคลังสินค้า โรงแรม อาคารชุด หรือสถานพยาบาล

(2) สำหรับใช้เพื่อกิจการพาณิชยกรรม อุตสาหกรรม การศึกษา การสาธารณสุข หรือกิจการอื่น ตามกำหนดในกฎกระทรวง

อาคารสูง อาคารขนาดใหญ่พิเศษ อาคารชุมนุมคน และอาคารตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ต้องจัดให้มีผู้ตรวจสอบด้านวิศวกรรมหรือด้านสถาปัตยกรรม เพื่อตรวจสอบอาคาร

กรณีผู้ได้รับใบอนุญาตตาย ทายาทต้องมีหนังสือแจ้งเจ้าพนักงานท้องถิ่นทราบภายใน 90 วัน นับแต่ผู้ได้รับใบอนุญาตตาย

ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ห้ามมิให้ใช้หรือเข้าไปในอาคารหรือบริเวณและจัดให้มีเครื่องหมายแสดงกรณีมีการก่อสร้าง ดัดแปลง รื้อถอน หรือเคลื่อนย้ายอาคารโดยผิดตามกฎหมายนี้มีอำนาจสั่งให้ระงับ กรณีสามารถแก้ไขได้ตามคำสั่งกำหนดระยะเวลาต้องไม่น้อยกว่า 30 วัน กรณีไม่สามารถแก้ไขตามคำสั่งได้ เจ้าพนักงานมีอำนาจสั่งให้รื้อถอนอาคารภายในระยะเวลาไม่น้อยกว่า 30 วัน ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข ที่กำหนดในกฎกระทรวง หรือข้อบัญญัติ ถ้าไม่มีการรื้อถอนตามคำสั่ง ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจยื่นคำขอต่อศาลนับแต่ระยะเวลาตามมาตรา 42 ได้ล่วงหน้าไปขอให้ศาลสั่งจับกุมและกักขังโดยให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาบังคับใช้โดยอนุโลม หรือรื้อถอนเองโดยผู้กระทำความผิดต้องร่วมกันออกค่าใช้จ่าย ส่วนการกระทำในการดำเนินการรื้อถอนหากผู้ดำเนินการกระทำโดยรอบคอบแก่พฤติการณ์อีกฝ่ายจะเรียกร้องค่าเสียหายมิได้ ส่วนเศษวัสดุก่อสร้างให้เจ้าพนักงานมีอำนาจยึดเก็บรักษาหรือขายและถือเงินไว้ได้ตามกฎกระทรวง ถ้าเจ้าของอาคารมิได้เรียกเอาทรัพย์สินหรือเงินภายใน 30 วัน นับแต่วันรื้อถอนให้ตกเป็นของราชการส่วนท้องถิ่นเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายรื้อถอน

กรณีอุปกรณ์เกี่ยวกับไฟฟ้าการจัดแสงสว่าง ระบบการเตือน การป้องกันและระงับอัคคีภัย การป้องกันอันตรายเมื่อมีเหตุฉุกเฉิน ระบบระบายอากาศ ระบายน้ำ บำบัดน้ำเสีย เครื่องกล หรือระบบอื่น ๆ มีสภาพหรือการใช้ที่อาจเป็นอันตรายต่อชีวิต ทรัพย์สิน อาจเกิดอัคคีภัย เกิดเหตุรำคาญ หรือกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจออกคำสั่งห้ามมิให้ใช้อาคาร และจัดเครื่องหมายแสดงการห้าม หรือมีคำสั่งให้ทำการแก้ไขอุปกรณ์ให้ปลอดภัย

ให้นายช่างหรือนายตรวจมีอำนาจเข้าไปในบริเวณที่มีการก่อสร้าง ดัดแปลง รื้อถอน หรือเคลื่อนย้ายอาคาร เพื่อตรวจสอบการกระทำผิดตามกฎหมายนี้ และสอบถามข้อเท็จจริงหรือให้แสดงเอกสารที่เกี่ยวข้องจากบุคคลที่อยู่หรือทำงานในสถานที่ โดยการปฏิบัติการของนายช่างหรือนายตรวจให้กระทำในเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก และให้แสดงบัตรประจำตัวเมื่อมีการร้องขอ

ในกรณีที่เกิดเพลิงไหม้และมีบริเวณรับเป็นเขตเพลิงไหม้ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นประกาศแสดงเขตเพลิงไหม้ ณ สำนักงานของราชการท้องถิ่นและบริเวณที่เกิดเพลิงไหม้ และมีแผนที่แสดงพร้อมทั้งระบุการผิดตามพระราชบัญญัตินี้ และภายใน 45 วัน นับแต่เกิดเพลิงไหม้ ห้ามมิให้ดำเนินการเกี่ยวกับอาคารในเขตเพลิงไหม้ และให้ผู้ที่ได้รับอนุญาตเกี่ยวกับอาคารที่ได้รับก่อนเกิดเพลิงไหม้ระงับการกระทำตามที่ได้รับอนุญาตเป็นการจัดทำหรือควบคุมโดยทางราชการเพื่อประโยชน์ในการบรรเทาทุกข์ หรือดัดแปลง ซ่อมแซมเพื่อยุอาศัยหรือใช้สอยชั่วคราว

4.2 พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ.2518

พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ.2518 เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ในที่ดิน โดยมีสาระสำคัญกล่าวถึงการวางและจัดทำผังเมืองรวม และผังเมืองเฉพาะ โดยรัฐมนตรีว่าการ

กระทรวงมหาดไทย เป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติ และมีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

การผังเมือง หมายถึง การวาง จัดทำและดำเนินการให้เป็นไปตามผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะในบริเวณเมืองและบริเวณที่เกี่ยวข้องหรือชนบทเพื่อสร้างหรือพัฒนาเมืองหรือส่วนของเมืองขึ้นใหม่หรือแทนเมืองหรือส่วนของเมืองที่ได้รับความเสียหายเพื่อให้มีหรือทำให้ดียิ่งขึ้นซึ่งสัญลักษณ์ความสะดวกสบาย ความเป็นระเบียบ ความสวยงาม การใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน ความปลอดภัยของประชาชน และสวัสดิภาพของสังคม เพื่อส่งเสริมการเศรษฐกิจสังคม และสภาพแวดล้อม เพื่อดำรงรักษาหรือบูรณะสถานที่และวัตถุที่มีประโยชน์หรือคุณค่าในทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี หรือเพื่อบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิประเทศที่งดงาม หรือมีคุณค่าในทางธรรมชาติ โดยแยกออกเป็นผังเมืองรวม และผังเมืองเฉพาะ

การสำรวจเพื่อวางและจัดทำผังเมืองรวมหรือผังเมืองเฉพาะนั้นให้ตราพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินที่จะทำการสำรวจ เพื่อวางและจัดทำผังเมือง โดยให้ระบுவัตถุประสงค์ เจ้าพนักงานผังเขตท้องที่ที่จะทำการสำรวจพร้อมด้วยแผนที่แสดงเขตสำรวจ และกำหนดเวลาการใช้บังคับซึ่งต้องไม่เกินห้าปี ในระหว่างกำหนดเวลาที่พระราชกฤษฎีกากำหนดให้เจ้าพนักงานผังมีอำนาจเข้าไปทำการอันจำเป็นเพื่อการสำรวจ กำหนดเขตที่ดินที่ประสงค์จะให้เป็นที่ผังเมืองรวมหรือผังเมืองเฉพาะ กำหนดหลักเกณฑ์การใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินโดยต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการผังเมือง ทำเครื่องหมายระดับ ขอบเขตและแนวเขตตามความจำเป็น และแจ้งให้หน่วยราชการ องค์การของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจส่งแผนที่หรือแผนผังแสดงเขตที่ดินเพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อประโยชน์ในการวางและจัดทำผังเมือง ทั้งนี้ห้ามมิให้เข้าไปในอาคาร ลานบ้านหรือสวนมีรั้วกันอันติดต่อกับบ้านซึ่งเป็นที่อยู่อาศัย เว้นแต่เจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ได้รับแจ้งเรื่องกิจการที่จะกระทำไม่น้อยกว่าสามวันก่อนเริ่มทำการนั้นหรืออนุญาต พระราชกฤษฎีกาซึ่งได้ประกาศแล้วให้หมดอายุการใช้บังคับเมื่อได้มีกฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวมหรือเมื่อใช้บังคับพระราชบัญญัติให้ใช้บังคับผังเมืองเฉพาะแล้วแต่กรณี ในเขตแห่งพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว

การวางและจัดทำผังเมืองรวม เมื่อเห็นสมควรวางและจัดทำผังเมืองรวม ณ ท้องที่ใด สำนักผังเมืองหรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นของท้องที่นั้นจะวางและจัดทำผังเมืองรวมของเขตท้องที่นั้นขึ้น กรณีที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นจะวางและจัดทำเองต้องได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการผังเมืองก่อน ถ้าเขตแห่งผังเมืองรวมนั้นคาบเกี่ยวบริเวณหลายท้องที่คณะกรรมการผังเมืองจะสั่งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันวางและจัดทำผังเมืองรวมและจะกำหนดค่าใช้จ่ายซึ่งองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นของแต่ละท้องที่ที่จะต้องจ่ายตามส่วนของตนก็ได้ โดยให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นที่จะวางและจัดทำผังเมืองนั้นมาแสดงความคิดเห็นต่อสำนักผังเมือง ทั้งนี้ให้สำนักผังเมืองหรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นแล้วแต่กรณี จัดให้มีการโฆษณาให้ประชาชนทราบ แล้วจัดการประชุมไม่น้อยกว่าหนึ่งครั้ง เพื่อรับฟังข้อคิดเห็นของประชาชนในท้องที่ที่จะมีการวางและจัดทำผังเมืองรวมนั้น ในการรับฟังข้อคิดเห็นนี้จะกำหนดเฉพาะให้ผู้แทนของประชาชนเข้าร่วมการประชุมตามความเหมาะสมก็ได้ เมื่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นได้วางและจัดทำผังเมืองรวมโดยได้รับความเห็นชอบจากคณะที่ปรึกษาผังเมืองรวมแล้ว ให้ส่งผังเมืองรวมให้สำนักผังเมืองพิจารณา ถ้าสำนักผังเมือง เห็นว่าควรมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้แจ้งพร้อมแสดงเหตุผล

หากเจ้าพนักงานท้องถิ่นไม่เห็นด้วยกับความเห็นของสำนักผังเมือง ให้เสนอคณะกรรมการผังเมือง พิจารณาความเห็นของสำนักผังเมือง และเหตุผลของเจ้าพนักงานท้องถิ่นที่ไม่เห็นพ้องไปพร้อมกัน ด้วย เมื่อคณะกรรมการผังเมืองให้ความเห็นชอบแล้วจึงปิดประกาศแผนที่แสดงเขตของผังเมืองรวม ไว้ในที่เปิดเผย ณ ที่ว่าการเขตหรือที่ทำการแขวงของกรุงเทพมหานคร หรือที่ว่าการอำเภอ ที่ทำการ ขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นและสาธารณสถานภายในเขตของผังเมืองรมนั้นเป็นเวลาไม่น้อยกว่า เก้าสิบวัน โดยให้ลงวันที่ที่ปิดประกาศในใบประกาศนั้นด้วย

ในใบประกาศดังกล่าว ให้มีคำประกาศเชิญชวนให้ผู้มีส่วนได้เสียไปตรวจดูแผนผังและ ข้อกำหนดของผังเมืองรวมได้ ณ สำนักผังเมือง หรือที่ทำการของเจ้าพนักงานท้องถิ่นผู้วางและจัดทำ ผังเมืองรมนั้น หากภายในกำหนดเก้าสิบวันนับตั้งแต่วันปิดประกาศ ผู้มีส่วนได้เสียผู้ใดมีหนังสือถึง สำนักผังเมืองหรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นผู้วางและจัดทำผังเมืองรมนั้น ร้องขอให้แก้ไขหรือเปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกข้อกำหนดเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินของผังเมืองรมนั้น และไม่ว่าสำนักผังเมืองหรือ เจ้าพนักงานท้องถิ่นจะเห็นด้วยกับคำร้องขอนั้นหรือไม่ก็ตาม ให้สำนักผังเมืองหรือเจ้าพนักงาน ท้องถิ่นแล้วแต่กรณีเสนอคำร้องขอนั้นต่อคณะกรรมการผังเมืองพร้อมด้วยความเห็นในกรณีที่เจ้า พนักงานท้องถิ่นเป็นผู้เสนอ ให้ดำเนินการผ่านสำนักผังเมือง

ในกรณีที่คณะกรรมการผังเมืองเห็นชอบด้วยกับคำร้องขอ ให้คณะกรรมการผังเมืองสั่งให้ สำนักผังเมืองหรือเจ้าพนักงานท้องถิ่น แล้วแต่กรณี แก้ไขหรือเปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกข้อกำหนด ดังกล่าวในผังเมืองรมนั้น ถ้าไม่เห็นชอบด้วยก็ให้ส่งยกคำร้องขอนั้น

หากเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับตั้งแต่วันปิดประกาศ ไม่มีผู้มีส่วนได้เสียผู้ใดร้องขอให้แก้ไขหรือ เปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกข้อกำหนดเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินของผังเมืองรมนั้นหรือมีแต่ คณะกรรมการผังเมืองได้ส่งยกคำร้องขอนั้น หรือคณะกรรมการผังเมืองได้สั่งให้แก้ไขหรือ เปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกข้อกำหนดดังกล่าว และสำนักผังเมืองหรือเจ้าพนักงานท้องถิ่น แล้วแต่กรณี ได้จัดการให้เป็นไปตามนั้นแล้ว ให้สำนักผังเมืองเสนอผังเมืองรวมต่อรัฐมนตรีเพื่อดำเนินการออก กฎกระทรวงใช้บังคับผังเมืองรมนั้นต่อไป

ในเขตที่ได้มีกฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวมแล้ว ห้ามบุคคลใดใช้ประโยชน์ที่ดินผิดไป จากที่ได้กำหนดไว้ในผังเมืองรวม หรือปฏิบัติการใดๆ ซึ่งขัดกับข้อกำหนดของผังเมืองรมนั้นหากฝ่า ผืนจะมีความผิดได้รับโทษทางอาญา ทั้งนี้ มิให้ใช้บังคับแก่กรณีที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินได้ใช้ ประโยชน์ที่ดินมาก่อนที่จะมีกฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวมและจะใช้ประโยชน์ที่ดินเช่นนั้นต่อไป เมื่อมีกฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวมแล้ว แต่ถ้าคณะกรรมการผังเมืองเห็นว่าการใช้ประโยชน์ ที่ดินเช่นนั้นต่อไป เป็นการขัดต่อนโยบายของผังเมืองรวมในสาระสำคัญที่เกี่ยวกับสุลักษณะ ความ ปลอดภัยของประชาชนและสวัสดิภาพของสังคม คณะกรรมการผังเมืองมีอำนาจกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่เจ้าของหรือครอบครองที่ดินจะต้องแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือระงับการใช้ ประโยชน์ที่ดินเช่นนั้นต่อไป ภายในระยะเวลาที่เห็นสมควรได้ การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และ เงื่อนไขดังกล่าวให้คำนึงถึงกิจการที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดิน สภาพของที่ดินและทรัพย์สินอื่นที่เกี่ยวกับ ที่ดิน การลงทุน ประโยชน์หรือความเดือดร้อนรำคาญที่ประชาชนได้รับจากกิจการนั้น และให้

คณะกรรมการผังเมืองเชิญเจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินมาแสดงข้อเท็จจริงและความคิดเห็นประกอบด้วย

เมื่อกำหนดหลักเกณฑ์แล้วให้มีหนังสือแจ้งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินทราบ และเจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินมีสิทธิอุทธรณ์ได้

การวางและจัดทำผังเมืองเฉพาะ เมื่อได้มีกฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวม ณ ท้องที่ใดแล้ว ถ้าเจ้าพนักงานท้องถิ่นของท้องที่นั้นเห็นสมควรจะจัดให้มีการวางและจัดทำผังเมืองเฉพาะขึ้นหรือจะขอให้สำนักผังเมืองเป็นผู้วางและจัดทำผังเมืองเฉพาะก็ได้ ผังเมืองเฉพาะจะต้องสอดคล้องกับผังเมืองรวม ถ้าท้องที่ใดยังไม่มีกฎกระทรวงใช้บังคับผังเมืองรวม รัฐมนตรีจะสั่งให้สำนักผังเมืองหรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นวางและจัดทำผังเมืองเฉพาะก็ได้ กรณีเจ้าพนักงานท้องถิ่นวางและจัดทำผังเมืองเฉพาะ ให้เสนอหลักการที่จะวางและจัดทำผังเมืองเฉพาะให้คณะกรรมการผังเมืองพิจารณาเห็นชอบก่อน ในการนี้เจ้าพนักงานท้องถิ่นจะมาแสดงความคิดเห็นหรือขอคำแนะนำเกี่ยวกับการวางและจัดทำผังเมืองเฉพาะต่อสำนักงานผังเมืองก็ได้ กรณีสำนักผังเมืองเป็นผู้วางและจัดทำผังเมืองเฉพาะให้ส่งไปให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นปิดประกาศ ถ้าเจ้าพนักงานท้องถิ่นจะวางและจัดทำผังเมืองเฉพาะเองให้ปิดประกาศแสดงเขตที่จะมาวางและจัดทำผังเมืองเฉพาะไว้ในที่เปิดเผย ณ ที่ว่าการเขตหรือที่ทำการแขวงของกรุงเทพมหานคร หรือที่ว่าการอำเภอ ที่ทำการขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นและสาธารณสถานภายในเขตที่จะวางและจัดทำผังเมืองเฉพาะนั้น ในการประกาศให้มีค่าเชิญชวนให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินหรือผู้มีสิทธิก่อสร้างอาคารเหนือที่ดินของผู้อื่น ให้เสนอความคิดเห็นตลอดจนความประสงค์ในการปรับปรุงที่ดินในเขตที่ได้แสดงไว้ โดยทำเป็นหนังสือเสนอต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือสำนักผังเมือง แล้วแต่กรณีภายในสี่สิบห้าวันนับแต่วันปิดประกาศ ทั้งนี้ เจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือสำนักผังเมืองอาจแจ้งให้ผู้มีหนังสือแสดงความคิดเห็นและความประสงค์มาชี้แจงแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมอีกก็ได้ อีกทั้งจะต้องจัดให้มีการโฆษณาให้ประชาชนทราบแล้วจัดการประชุมไม่น้อยกว่าสองครั้ง เพื่อรับฟังข้อคิดเห็นของประชาชนในท้องที่นั้นๆ หรือจะกำหนดให้ผู้แทนของประชาชนเข้าร่วมการประชุมตามความเหมาะสมก็ได้

ถ้าเจ้าของผู้ครอบครองที่ดินหรือผู้มีสิทธิก่อสร้างอาคารเหนือที่ดินของผู้อื่น ประสงค์จะจัดสรรที่ดินหรือก่อสร้างอาคารเพื่อประโยชน์แก่การศึกษา การสาธารณสุขหรือสาธารณูปการในเขตที่ได้ปิดประกาศไว้ให้มีหนังสือแสดงความประสงค์พร้อมกับส่งโครงการดังกล่าวต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือสำนักผังเมือง แล้วแต่กรณี เมื่อได้รับหนังสือแสดงความประสงค์แล้วเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือสำนักผังเมืองจะให้ความเห็นชอบหรือปฏิเสธหรือสั่งการเป็นลายลักษณ์อักษร ให้ผู้แสดงความประสงค์ดำเนินการให้เป็นไปตามหลักการที่คณะกรรมการผังเมืองเห็นชอบภายในสามสิบวันนับแต่วันได้รับหนังสือแสดงความประสงค์ หากไม่เห็นด้วยมีสิทธิอุทธรณ์ได้ จากนั้นเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือสำนักผังเมืองจะให้ผู้แสดงความประสงค์ทำสัญญาว่าจะจัดสรรที่ดินหรือก่อสร้างอาคารตามที่ตกลงกันได้ ในกรณีที่ทำสัญญากับผู้มีสิทธิก่อสร้างอาคารเหนือที่ดินของผู้อื่นต้องได้รับความเห็นชอบจากเจ้าของและผู้ครอบครองที่ดินที่ชอบด้วยกฎหมาย สัญญาที่จะทำขึ้นกับเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือสำนักผังเมืองให้ประกอบด้วยแผนผังบริเวณอาคาร และรูปแบบอาคารที่จะขอก่อสร้างโดยละเอียด และให้คำนึงถึงระยะเวลาที่ได้ประกาศกำหนดไว้ กรณีความเห็นของเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือสำนักผังเมือง

เมืองไม่ตรงกันและเจ้าพนักงานท้องถิ่นไม่อาจแก้ไขปรับปรุงผังเมืองเฉพาะให้สอดคล้องกับความเห็นของสำนักผังเมืองได้ ให้สำนักผังเมืองเสนอคณะกรรมการผังเมืองเพื่อพิจารณาชี้ขาด เมื่อคณะกรรมการผังเมืองเห็นชอบกับผังเมืองเฉพาะแล้วให้สำนักผังเมืองเสนอต่อรัฐมนตรีเพื่อดำเนินการตราพระราชบัญญัติให้ใช้บังคับผังเมืองเฉพาะนั้นต่อไป การแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมถ้าคณะกรรมการผังเมืองเห็นชอบด้วยและการแก้ไขปรับปรุงนั้นไม่ก่อให้เกิดการเวนคืนที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์อย่างอื่นขึ้นอีก ให้คณะกรรมการผังเมืองรายงานรัฐมนตรีเพื่อออกกฎกระทรวงแก้ไขปรับปรุงผังเมืองเฉพาะ

ในท้องที่ที่ใช้บังคับพระราชบัญญัติให้ใช้บังคับผังเมืองเฉพาะห้ามบุคคลใดใช้ประโยชน์ที่ดินหรือแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงอสังหาริมทรัพย์ให้ผิดไปจากที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติให้ใช้บังคับผังเมืองเฉพาะหรือในกฎกระทรวง หากฝ่าฝืนมีความผิดทางอาญา

ในท้องที่ที่ใช้บังคับพระราชบัญญัติให้ใช้บังคับผังเมืองเฉพาะให้มีคณะกรรมการบริหารผังเมืองส่วนท้องถิ่นคณะหนึ่ง ซึ่งทำหน้าที่พิจารณาชี้ขาดการรื้อ ย้าย ดัดแปลงอาคาร หรือการกำหนดเงินค่าตอบแทนตามความเป็นธรรม ตลอดจนเรื่องอื่นใดที่คณะกรรมการบริหารการผังเมืองท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ โดยปกติให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นแห่งท้องที่ที่ใช้บังคับผังเมืองเฉพาะเป็นเจ้าหน้าที่ดำเนินการ แต่รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการผังเมืองแแต่ตั้งให้องค์การหรือบริษัทของรัฐ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่หรือซึ่งได้รับมอบหมายให้มีอำนาจหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่ดำเนินการในท้องที่นั้นได้ ในการปฏิบัติการตามหน้าที่ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา มีอำนาจเข้าไปในที่ดินหรืออาคารซึ่งอยู่ในท้องที่ที่มีกฎกระทรวงให้ใช้บังคับ ผังเมืองรวม หรือท้องที่ที่ใช้บังคับผังเมืองเฉพาะ ในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตกเพื่อสอบถามข้อเท็จจริง ขอเอกสารหรือเพื่อกระทำการใดๆ เท่าที่จำเป็นโดยแสดงบัตรประจำตัวและหนังสือแสดงตำแหน่งหน้าที่พร้อมทั้งหนังสือมอบหมายของเจ้าหน้าที่ดำเนินการให้ไปกระทำการดังกล่าวต่อบุคคลซึ่งเกี่ยวข้อง ในกรณีที่จำเป็นต้องกระทำการเพื่อการสำรวจ ให้แจ้งให้เจ้าของผู้ครอบครองหรือผู้ดูแลรักษาที่ดินหรืออาคารทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวันก่อนกระทำการนั้น โดยเจ้าของผู้ครอบครองหรือผู้ดูแลรักษาที่ดินหรืออาคารต้องอำนวยความสะดวกให้ตามสมควร ทั้งนี้ หากเกิดความเสียหายขึ้นจากการกระทำการดังกล่าว ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่น เจ้าพนักงานการผัง เจ้าหน้าที่ดำเนินการหรือกรรมการบริหารการผังเมืองส่วนท้องถิ่น แล้วแต่กรณี กำหนดเงินค่าตอบแทนความเสียหายและจ่ายให้แก่ผู้เสียหายนั้น

4.3 พระราชบัญญัติประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542

พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 เป็นกฎหมายที่ได้ทำการปรับปรุงแก้ไขจากประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 281 (พ.ว. 281) เพื่อรองรับการเปิดเสรีการค้าของไทย ภายใต้กรอบขององค์การการค้าโลก (WTO) และเป็นเครื่องมือในการสร้างความมั่นใจแก่นักลงทุนต่างด้าวในการประกอบธุรกิจในประเทศไทย โดยเฉพาะในช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 ซึ่งรัฐบาลไทยจำเป็นต้องขอรับความช่วยเหลือทางวิชาการและการเงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF)

พระราชบัญญัติฉบับนี้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากการควบคุมการประกอบธุรกิจการค้าบริการทุกประเภทมาเป็นการควบคุมการประกอบธุรกิจเฉพาะบางประเภทที่กำหนดไว้ในบัญชีแนบท้ายพระราชบัญญัติเท่านั้น ทำให้คนต่างด้าวสามารถเข้ามาประกอบธุรกิจที่อยู่นอกบัญชีสงวนได้เหมือนคนไทย ดังนั้น การบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้จึงส่งผลให้มีการเข้ามาประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวเพิ่มมากขึ้น

สำหรับบัญชีแนบท้ายพระราชบัญญัตินี้แบ่งออกเป็น 3 บัญชี คือ

บัญชีที่หนึ่ง เป็นธุรกิจที่ไม่อนุญาตให้คนต่างด้าวประกอบกิจการด้วยเหตุผลพิเศษ จำนวน 9 ประเภท เป็นกรณีที่กฎหมายห้ามชาวต่างชาติประกอบธุรกิจโดยเด็ดขาด เช่น ธุรกิจโทรคมนาคมซึ่งมีกฎหมายเฉพาะ หรือ ธุรกิจตามบัญชีหนึ่ง เช่น สถานีโทรทัศน์ เป็นต้น

บัญชีที่สอง เป็นธุรกิจที่เกี่ยวกับความปลอดภัยหรือความมั่นคงของประเทศหรือมีผลกระทบต่อศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี ทัศนกรรมพื้นบ้าน หรือทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวน 13 ประเภท โดยข้อเท็จจริงกฎหมายไม่ได้ห้ามชาวต่างชาติประกอบธุรกิจ แต่ต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ โดยการอนุมัติของคณะรัฐมนตรี

บัญชีที่สาม เป็นธุรกิจที่คนไทยยังไม่มีความพร้อมที่จะแข่งขันในการประกอบกิจการกับคนต่างด้าว จำนวน 21 ประเภท ซึ่งโดยข้อเท็จจริงกฎหมายไม่ได้ห้ามชาวต่างชาติประกอบธุรกิจ แต่ต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมพัฒนาธุรกิจการค้า โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว

นอกจากนี้ พระราชบัญญัตินี้ยังได้กำหนดรายละเอียดอื่น ๆ ที่สำคัญเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว ไว้ดังนี้

1) กำหนดประเภทของคนต่างด้าว ได้แก่ บุคคลธรรมดาซึ่งไม่มีสัญชาติไทย นิติบุคคลที่ไม่จดทะเบียนในประเทศไทย บุคคลธรรมดาซึ่งไม่มีสัญชาติไทย หรือนิติบุคคลที่ไม่ได้จดทะเบียนในประเทศไทย การลงทุนมีมูลค่าตั้งแต่ร้อยละ 50 ของทุนทั้งหมดในนิติบุคคล หรือมีหุ้นเป็นทุนตั้งแต่ร้อยละ 50 ของหุ้นที่เป็นทุนทั้งหมด และห้างหุ้นส่วนจำกัดหรือห้างหุ้นส่วนสามัญที่มาจากทะเบียนในประเทศไทย จำนวนหุ้นมากเท่าไรก็ตาม แต่หุ้นส่วนผู้จัดการหรือผู้จัดการเป็นบุคคลธรรมดาซึ่งไม่มีสัญชาติไทย

2) กำหนดหลักเกณฑ์ในการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว โดยแยกตามประเภทของคนต่างด้าว รวมทั้งทุนขั้นต่ำที่ใช้ในการประกอบธุรกิจ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจ

3) กำหนดให้มีคณะกรรมการการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว โดยมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการให้คำปรึกษา เสนอแนะ หรือให้ความเห็นแก่รัฐมนตรีในเรื่องการออกกฎหมายตามพระราชบัญญัตินี้ และการกำหนดประเภทธุรกิจและท้องที่ประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว รวมทั้งศึกษารวบรวม และจัดทำรายงานเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวในประเทศไทย ผลกระทบและความเหมาะสมในเรื่องดังกล่าว

4) กำหนดอำนาจของนายทะเบียนและพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยมีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดมาชี้แจงข้อเท็จจริง หรือให้ส่งเอกสารหรือหลักฐานที่มีความจำเป็นต่อการ

ตรวจสอบข้อเท็จจริง รวมทั้งเข้าไปในสถานที่ที่คนต่างด้าวประกอบธุรกิจในช่วงเวลาทำการเพื่อตรวจสอบให้การเป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

5) กำหนดมาตรการและบทกำหนดโทษในกรณีที่คนต่างด้าวไม่ปฏิบัติตามหรือฝ่าฝืน บทบัญญัติของพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งผู้มีสัญชาติไทยหรือนิติบุคคลที่มีใช้คนต่างด้าวตามพระราชบัญญัตินี้ให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุนหรือร่วมประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวซึ่งเป็นธุรกิจที่กำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้เพื่อให้คนต่างด้าวประกอบธุรกิจโดยหลีกเลี่ยงหรือฝ่าฝืน บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้

6) กำหนดค่าธรรมเนียมสำหรับบรรดาคำขอ ใบอนุญาตให้ประกอบธุรกิจ หนังสือรับรองการประกอบธุรกิจ ใบแทนใบอนุญาตหรือหนังสือรับรอง รวมทั้งการคัดสำเนาเอกสารและการรับรองสำเนาเอกสาร

4.4 พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ.2552

พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 ได้เปลี่ยนหลักการในการควบคุมการผูกขาด โดยถือว่า การที่ผู้ใดมีอำนาจผูกขาดหรือมีอำนาจเหนือตลาดจะยังไม่ถือว่ามีความผิดทางกฎหมาย ความผิดจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผู้ที่มีอำนาจผูกขาดหรือมีอำนาจเหนือตลาดได้ใช้อำนาจไปในทางมิชอบก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นเท่านั้นโดยจะต้องมีการออกประกาศกำหนดเกณฑ์ผู้ที่มีอำนาจเหนือตลาด โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีก่อน โดยมีขอบเขตครอบคลุมทุกธุรกิจคือ สามารถครอบคลุมทั้งกิจการในทางเกษตรกรรมอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม การเงิน การประกันภัย การบริการ และกิจการอื่นที่อาจกำหนดให้กฎกระทรวง (มาตรา 3) แต่ก็มีข้อยกเว้นมิให้มีการบังคับใช้แก่ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ กลุ่มเกษตรกรสหกรณ์ หรือชุมนุมสหกรณ์ที่มีกฎหมายรองรับและมีวัตถุประสงค์ดำเนินการทางธุรกิจเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพของเกษตรกร นอกจากนั้น ยังยกเว้นให้แก่ธุรกิจตามที่กำหนดโดยกฎกระทรวง ซึ่งอาจกำหนดให้ยกเว้นการใช้บังคับทั้งฉบับ หรือแต่เฉพาะบทบัญญัติหนึ่งบทบัญญัติใดของพระราชบัญญัตินี้ก็ได้ (มาตรา 4)

บทบัญญัติที่สำคัญในพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ.2552

1) การควบคุมพฤติกรรมของผู้มีอำนาจเหนือตลาด

ในมาตรา 25 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด กระทำการในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้

(1) กำหนดหรือรักษาระดับราคา ซื้อ หรือขาย หรือบริการอย่างไม่เป็นธรรม

(2) กำหนดเงื่อนไขในลักษณะที่เป็นการบังคับโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อม อย่างไม่เป็นธรรมให้ผู้ประกอบธุรกิจอื่นซึ่งเป็นลูกค้าของตนต้องจำกัดบริการการผลิต การซื้อ หรือการจำหน่ายสินค้า หรือต้องจำกัดโอกาสในการเลือกซื้อสินค้า หรือขายสินค้า การได้รับหรือให้บริการ หรือในการจัดหาสินค้าจากผู้ประกอบการธุรกิจอื่น

(3) ระบุ รับ ลด หรือจำกัดการบริการ การผลิต การซื้อ การจำหน่าย การส่งมอบ การนำเข้ามาในราชอาณาจักร โดยไม่มีเหตุผลอันสมควรทำลาย หรือทำให้เสียหายซึ่งสินค้าเพื่อลดปริมาณให้ต่ำกว่าความต้องการของตลาด

(4) แทรกแซงการประกอบธุรกิจของผู้อื่นโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

มาตรการทางกฎหมายในมาตรา 25 ส่วนนี้มีได้มุ่งทำลายการมีอำนาจผูกขาด หรือป้องกันไม่ให้มีการผูกขาดเกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจ แต่เป็นการวางมาตรการควบคุมการใช้อำนาจการผูกขาดไปในทางที่มีขอบ คือ มุ่งเน้นการควบคุมพฤติกรรมของผู้ที่มีอำนาจเหนือตลาด เพราะถือว่าผู้ที่มีอำนาจในตลาดสามารถกำหนดราคาและปริมาณของสินค้า หรือบริการ โดยไม่ต้องคำนึงถึงคู่แข่งในตลาดและเป็นผู้ที่สามารถใช้อำนาจที่มีอยู่นี้ ทำความเสียหายต่อคู่แข่งที่อยู่ในตลาดเดียวกันได้

การกำหนดราคาเพื่อขจัดคู่แข่ง ซึ่งเป็นการกำหนดราคาที่ต่ำกว่าทุน ทำให้คู่แข่งต้องโต้ตอบก็จะต้องขาดทุนและขาดทุนจนกระทั่งทนไม่ไหวต้องเลิกกิจการไป เมื่อจำกัดคู่แข่งได้แล้วผู้ประกอบการนั้นจึงกำหนดราคาหรือปริมาณเสนอขายสินค้าในลักษณะผูกขาดเพื่อแสวงหากำไรมากขึ้นทำให้ผู้บริโภคไม่มีทางเลือกต้องบริโภคสินค้าในราคาสูง นอกจากนี้แล้วยังมีพฤติกรรมทางตลาดอื่นที่มีลักษณะของการขยายอำนาจในการผูกขาด เช่น การกำหนดหรือมีเงื่อนไขให้ผู้ซื้อสินค้าตนต้องซื้อสินค้าหรือบริการอื่นๆ ที่ตนกำหนดควบคู่ไปด้วย ซึ่งอาจจะเป็นเงื่อนไขข้อตกลงในรูปสัญญาผูกมัด การตั้งเงื่อนไขผูกมัดดังกล่าวนี้ มีผลทำให้ผู้ที่มีอำนาจตลาดสามารถแผ่อิทธิพลของการผูกขาดไปยังอุตสาหกรรมอื่น ๆ ได้อีกด้วย

2) การควบคุมการกีดกัน

ในมาตรา 26 ซึ่งได้บัญญัติไว้ว่า “ห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจกระทำการรวมธุรกิจอันอาจก่อให้เกิดการผูกขาด หรือความไม่เป็นธรรมในการแข่งขันตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการ”

การประกาศกำหนดของคณะกรรมการตามวรรคหนึ่ง ให้ระบุว่าให้บังคับแก่การรวมธุรกิจที่มีผลให้มีส่วนแบ่งตลาด ยอดเงินขาย จำนวนทุน จำนวนหุ้น หรือจำนวนสินทรัพย์ ไม่น้อยกว่าจำนวนเท่าใด

การรวมธุรกิจตามวรรคหนึ่ง ให้หมายความรวมถึง

(1) การที่ผู้ผลิตกับผู้ผลิต ผู้จำหน่ายกับผู้จำหน่าย ผู้ผลิตรวมกับผู้จำหน่าย หรือผู้บริการรวมกับผู้บริการ อันจะมีผลให้สถานะของธุรกิจหนึ่งคงอยู่และธุรกิจหนึ่งสิ้นสุดลง หรือเกิดเป็นธุรกิจใหม่ขึ้น

(2) การเข้าซื้อสินทรัพย์ทั้งหมด หรือบางส่วนของธุรกิจอื่นเพื่อควบคุมนโยบายการบริหารธุรกิจ การอำนวยการ หรือการจัดการ

(3) การเข้าซื้อหุ้นทั้งหมด หรือบางส่วนของธุรกิจอื่น เพื่อควบคุมนโยบายการบริหารธุรกิจ การอำนวยการ หรือการจัดการ

ภายหลังการเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ ได้มีการครอบงำทางกิจการ ทั้งในรูปของการควบกิจการ และการเข้าซื้อกิจการทั้งในภาคการผลิตและภาคการเงิน การครอบงำกิจการดังกล่าวนี้มีทั้งการซื้อขายระหว่างบริษัทของไทยด้วยกันเอง และการที่ผู้ลงทุนต่างชาติเข้ามาซื้อกิจการของบริษัทต่างๆ ใน

ประเทศไทย โดยผ่านทางการดำเนินงานของตลาดหลักทรัพย์ และขบวนการประណหมนี้ ผลของการควบกิจการมีทั้งในส่วนที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น และในขณะเดียวกันก็สามารถนำไปสู่การผูกขาดและลดแข่งขันได้ด้วย ในการควบกิจการมี 3 รูปแบบ คือ

1) ในประเด็นของการควบกิจการแบบแนวนอนนั้น โดยที่หน่วยผลิตที่รวมตัวกันอยู่ในลำดับขั้นตอนของการผลิตระดับเดียวกัน และแข่งขันในประเภทธุรกิจแบบเดียวกัน ดังนั้นการรวมตัวเข้าด้วยกันจึงก่อให้เกิดประโยชน์ทางการประหยัดจากขนาด ซึ่งอาจเกิดจากการที่ต้นทุนคงที่ หรือจากการที่ต้นทุนส่วนเพิ่มลดลงเมื่อขนาดของการผลิตเพิ่มขึ้นหรือประโยชน์ทางการประหยัดจากการร่วมกิจกรรม ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อมีการผลิตสินค้าร่วมกัน และทำให้สามารถลดต้นทุนได้มากกว่าผลิตเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวนี้เลยไปถึงผลที่ได้รับจากการโอนย้ายและเรียนรู้ทางด้านเทคโนโลยีการผลิต ความรู้ร่วทางด้านการตลาด ความสามารถในการค้นคว้าวิจัย ความสามารถในการบริหาร รวมทั้งมีส่วนร่วมในการใช้ชื่อเสียงที่ได้จากการสะสมภายใต้เครื่องหมายการค้า แต่ในทางตรงกันข้าม เมื่อมีการควบกิจการทางธุรกิจเกิดขึ้น ทำให้จำนวนหน่วยผลิตที่จะทำการแข่งขันกันลดน้อยลง และอาจนำไปสู่การรวมหัวกัน ได้ง่ายขึ้น

2) การรวมตัวแบบแนวตั้ง นั้น เหตุผลหลักคือเพื่อประโยชน์ที่ได้รับจากการลดขั้นตอนในกระบวนการติดต่อทั้งหมดที่เกิดขึ้น จากการดำเนินการทางธุรกิจอย่างครบวงจร อันเป็นผลทำให้ต้นทุนในการทำธุรกรรมลดลง ทั้งในด้านการจัดเตรียมวัตถุดิบ การผลิต การรักษาระดับสินค้าคงคลัง การตลาด สิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรของหน่วยผลิต และเป็นการลดต้นทุนการผลิต แต่ในขณะเดียวกันก็สร้างแรงกดดันให้แก่คู่แข่งหน้าใหม่ ที่จะต้องเข้ามาแข่งขันแบบครบวงจรให้ทัดเทียมกัน

3) การควบกิจการแบบหลายหลาย นั้นประเด็นที่มีถูกหยิบยกมาพิจารณา คือ การสร้างอาณาจักรทางธุรกิจของกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีบริษัทในเครือข่ายจำนวนมาก อันเป็นผลทำให้การกระจุกตัวโดยรวมของระบบเศรษฐกิจสูงขึ้น

การที่กฎหมายได้วางระบบให้การควบกิจการจะกระทำได้เมื่อได้รับอนุญาต เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการที่มีความจำเป็นต้องควบกิจการได้ขออนุญาต ซึ่งช่วยทำให้การควบกิจการที่เกิดขึ้นไม่เป็นการผิดกฎหมาย และในกรณีนี้จะทำให้ผู้ประกอบการที่คิดจะควบกิจการ แต่ไม่มั่นใจว่าการควบกิจการของตนเป็นการกระทำที่ขัดต่อกฎหมายหรือไม่ โดยผู้ที่จะควบกิจการจะเป็นผู้นำเสนอข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับการผลิต การตลาด และฐานะทางการเงินของบริษัทที่จะควบ และถูกควบกิจการ ตลอดจนเหตุผลและความจำเป็นในการขอควบกิจการ เช่น เพื่อเป็นการปรับผิวทางธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ธุรกิจขนาดเล็กที่จำต้องปรับตัวเพื่อให้สามารถดำรงอยู่ได้ในตลาด และเป็นการสร้างพลัง่วงดุล

3) การควบคุมพฤติกรรมอันเป็นการจำกัดการแข่งขัน

มาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าบัญญัติไว้ว่า “ห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจใดร่วมกับผู้ประกอบการธุรกิจอื่นกระทำการใดๆ อันเป็นการผูกขาด หรือลดการแข่งขัน หรือจำกัดการแข่งขันในตลาดสินค้าใดสินค้าหนึ่ง หรือบริการใดบริการหนึ่ง ในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

- (1) กำหนดราคาขายสินค้าหรือบริการเป็นราคาเดียวกัน หรือตามที่ตกลงกัน หรือจำกัดปริมาณการรับซื้อสินค้าหรือบริการ
- (2) กำหนดราคาซื้อสินค้าหรือบริการเป็นราคาเดียวกัน หรือตามที่ตกลงกัน หรือจำกัดปริมาณการรับซื้อสินค้าหรือบริการ
- (3) ทำความตกลงร่วมกันเพื่อเข้าครอบครองตลาดหรือควบคุมตลาด
- (4) กำหนดข้อตกลงหรือเงื่อนไขในลักษณะสมรู้กัน เพื่อให้ฝ่ายหนึ่งได้รับการประมูล หรือประกวดสินค้าหรือบริการ หรือเพื่อบังคับให้ฝ่ายหนึ่งเข้าแข่งขันราคาในการประมูล หรือประกวดราคาหรือบริการ
- (5) กำหนดแบ่งท้องที่ที่ผู้ประกอบการธุรกิจแต่ละรายจะจำหน่ายหรือลดการจำหน่ายสินค้าหรือบริการได้ในท้องที่นั้น หรือกำหนดลูกค้าที่ผู้ประกอบการธุรกิจแต่ละรายจะจำหน่ายสินค้าหรือบริการให้ได้โดยผู้ประกอบการอื่นจะไม่จำหน่ายหรือบริการนั้นแข่งขัน
- (6) กำหนดแบ่งท้องที่ที่ผู้ประกอบการธุรกิจแต่ละรายจะซื้อสินค้าหรือบริการได้ หรือกำหนดตัวผู้ซึ่งผู้ประกอบการจะซื้อสินค้าหรือบริการได้
- (7) กำหนดปริมาณของสินค้าหรือบริการที่ผู้ประกอบการแต่ละรายจะผลิต ซื้อจำหน่าย หรือบริการ เพื่อจำกัดปริมาณให้ต่ำกว่าความต้องการของตลาด
- (8) ลดคุณภาพของสินค้าหรือบริการให้ต่ำกว่าที่เคยผลิตจำหน่ายหรือให้บริการโดยจำหน่ายในราคาเดิมหรือสูงขึ้น
- (9) แต่งตั้งหรือมอบหมายให้บุคคลใดแต่ผู้เดียวเป็นผู้จำหน่ายหรือให้บริการอย่างเดียวกันหรือประเภทเดียวกัน
- (10) กำหนดเงื่อนไขหรือวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการซื้อหรือการจำหน่ายสินค้าหรือบริการเพื่อให้ปฏิบัติเป็นแบบเดียวกันหรือตามที่ตกลงกัน”

ในกรณีที่มีความจำเป็นทางธุรกิจที่จะต้องกระทำตาม (5) (6) (7) (8) (9) หรือ (10) ในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ให้ผู้ประกอบการยื่นคำขออนุญาตต่อคณะกรรมการ

การห้ามไม่ให้การสมคบร่วมกัน หรือตกลงกันในการกำหนดราคา เช่น การกำหนดราคาขายสินค้าให้ต่ำกว่าต้นทุนการผลิต เพื่อขจัดคู่แข่งให้ออกจากตลาด หรือมีการตกลงด้านราคา หรือมีการรักษาระดับราคาขายปลีก หรือการทำความตกลงร่วมกันในการกำหนด จำกัด หรือลดปริมาณการผลิตสินค้า หรือบริการในตลาด การตกลงเพื่อแบ่งการตลาด การร่วมกันในการประมูล การกำหนดเงื่อนไขหรือวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการซื้อ หรือการจำหน่ายสินค้าและบริการเพื่อให้ปฏิบัติเป็นแบบเดียวกัน หรือตามที่ตกลงกัน พฤติกรรมดังกล่าวข้างต้นนี้เป็นพฤติกรรมที่กฎหมายได้ระบุไว้ในแนวกว้างเพื่อให้สามารถครอบคลุมพฤติกรรมต่างๆ อันนำไปสู่การจำกัด การแข่งขันทั้งทางตรงและทางอ้อม อย่างไรก็ตามมีพฤติกรรมบางอย่างที่สามารถยกเว้นให้กระทำการได้ในช่วงระยะเวลาที่กำหนด แม้ว่าจะเป็นการลดหรือจำกัดการแข่งขันลงก็ตาม โดยผู้ประกอบการสามารถยื่นคำขออนุญาตคือ พฤติกรรมใน (5) ถึง (10) ด้วยเหตุผลของความจำเป็นทางธุรกิจ เช่น ในกรณีที่ผู้ผลิตรายใหม่จะนำสินค้าตนเองเข้าสู่ตลาดในระยะแรกเริ่มของการดำเนินกิจการ อาจจำเป็นต้องกำหนดราคา

สินค้าให้ต่ำกว่าต้นทุนหรือในกรณีของการกำหนดราคาขายสินค้าเป็นราคาเดียวกัน ตามที่ตกลง อาจจะสามารถกระทำได้เพื่อความอยู่รอดของผู้ผลิต ภายใต้สภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ

4) การควบคุมพฤติกรรมในการติดต่อธุรกิจสัมพันธ์กับผู้ประกอบการที่อยู่ต่างประเทศ

มาตรา 28 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีความสัมพันธ์ทางธุรกิจกับผู้ประกอบธุรกิจที่อยู่นอกราชอาณาจักร ไม่ว่าความสัมพันธ์นั้นจะเป็นโดยทางสัญญา นโยบาย ความเป็นหุ้นส่วน หรือความสัมพันธ์ในลักษณะอื่น ในทำนองเดียวกัน ดำเนินการใดๆ เพื่อให้บุคคลซึ่งอยู่ในราชอาณาจักรที่ประสงค์จะซื้อสินค้า หรือบริการมาใช้เอง ต้องถูกจำกัดโอกาสในการเลือกซื้อสินค้า หรือบริการจากผู้ประกอบการที่อยู่นอกราชอาณาจักร”

มาตรการนี้เป็นการป้องกันมิให้ผู้ประกอบการภายในประเทศกีดกันผู้ประกอบการรายอื่นๆ หรือผู้บริโภคที่ต้องการซื้อสินค้าจากผู้ประกอบการที่อยู่ในต่างประเทศเพื่อนำมาใช้เอง ต้องถูกจำกัดในการเลือกซื้อสินค้า

5) การควบคุมมิให้มีการทำลายล้างในระหว่างกัน

มาตรา 29 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจกระทำการใดๆ อันมิใช่การแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม และมีผลเป็นการทำลาย ทำให้เสียหายขัดขวางกีดกัน หรือจำกัดการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการอื่น เพื่อมิให้ผู้อื่นประกอบธุรกิจหรือต้องล้มเลิกการประกอบธุรกิจ”

มาตรการในเรื่องนี้เป็นเรื่องที่ต้องการให้มีการแข่งขันอย่างเสรี และเป็นธรรม โดยป้องกันมิให้ผู้ประกอบการกระทำการใดๆ ที่เกินเหตุ เกินขอบเขต วิสัยทางการดำเนินธุรกิจอย่างปกติ เช่น การใช้อำนาจหรืออิทธิพลพิเศษกระทำการและบังเกิดผลต่อผู้ประกอบการรายอื่นอย่างมาก เป็นมาตรการที่ได้วางหลักเกณฑ์ที่สำคัญที่ผู้ประกอบการทั้งหลายพึงตระหนักและยึดถือเป็นข้อปฏิบัติในการดำเนินการทางธุรกิจ

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีงานเขียนและงานวิจัยหลายชิ้นของไทยที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการอนุญาตให้ประกอบธุรกิจค้าปลีกและธุรกิจค้าปลีกตามลำดับเวลาของงานเขียนดังนี้

สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การค้าส่งค้าปลีกไทย รายงานทิศทางเศรษฐกิจและการค้าไทย : ภาคการค้าภายในประเทศ” (1999) ได้ตั้งคำถามถึงบทบาทของภาครัฐในการดูแลธุรกิจค้าปลีก โดยเสนอแนะรัฐบาลว่าควรชั่งน้ำหนักระหว่างระบบการค้าที่มีประสิทธิภาพและผู้บริโภคสามารถหาซื้อของได้โดยสะดวก กับระบบการค้าปลีกในรูปแบบร้านเล็กๆ ที่มีมากมาย แต่ว่าราคาแพงและไม่มีการปรับปรุงบริการให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค นอกจากนี้ยังได้ยกตัวอย่างรายละเอียดของกฎหมายควบคุมห้างค้าปลีกขนาดใหญ่ของญี่ปุ่น ฝรั่งเศส และเดนมาร์ก

คุณาธิป แสงฉาย ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การขยายตัวของร้านค้าปลีกสมัยใหม่และผลกระทบต่อร้านขายของชำดั้งเดิม” (2001) ผลการศึกษาพบว่า การที่รัฐบาลได้ออกกฎหมายการประกอบธุรกิจคนต่างด้าว พ.ศ.2542 เพื่อเอื้ออำนวยให้ผู้ค้าปลีกต่างชาติขนาดใหญ่ที่มีทุนมากกว่า

100 ล้านบาท สามารถเข้ามาประกอบกิจการค้าปลีกในประเทศไทยได้ทันที ภายใต้การบริหารของต่างชาติ ดิสเคาน์สโตรได้ขยายสาขาอย่างรวดเร็วไปทั่วประเทศ เกิดผลกระทบต่อร้านขายของชำในรัศมี 200 เมตร ทำให้มียอดขายและจำนวนลูกค้าลดลง ซึ่งจากการที่คุณธิป แสงฉายได้ศึกษากฎหมายค้าปลีกของต่างประเทศพบว่า แนวทางควบคุมร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ในเบื้องต้นคือการกำหนดพื้นที่ก่อสร้าง และใช้วิธีกำหนดเวลาให้บริการของร้านค้าปลีกแต่ละประเภทเมื่อการแข่งขันรุนแรงมากขึ้น ทั้งนี้ต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการค้าปลีกรายย่อยในระยะยาวอีกด้วย

จิรัตน์ เขียวขุ่ม ได้ทำการศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมในธุรกิจค้าปลีก” (2002) ผลการศึกษาพบว่า ดิสเคาน์สโตรมีการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ มีระบบการกระจายสินค้าเป็นของตนเอง และมีการขยายสาขาจนเกิดการประหยัดต่อขนาด ทำให้ดิสเคาน์สโตรเป็นธุรกิจค้าปลีกที่มีอำนาจต่อรองหรืออำนาจซื้อที่สูง และมีพฤติกรรมในการใช้อำนาจซื้อดังกล่าวไปในทางมิชอบเรียกร้องส่วนลด ค่าใช้จ่ายและค่าธรรมเนียมต่าง ๆ จากซัพพลายเออร์จนเกินสมควรและใช้ความได้เปรียบนี้โดยพฤติกรรมการแข่งขันด้านราคาอย่างไม่เป็นธรรม มีการขายสินค้าต่ำกว่าทุน เลือกปฏิบัติทางด้านราคา อันเข้าข่ายเป็นการกระทำความผิดตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 แต่อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมดังกล่าวเกิดขึ้นเพราะความจำเป็นในการดำเนินธุรกิจจากสภาพการแข่งขันอย่างรุนแรงในธุรกิจค้าปลีกและพฤติกรรมเหล่านั้นยังก่อให้เกิดผลดีต่อผู้บริโภค ดังนั้นพฤติกรรมการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมดังกล่าวจึงเป็นทั้งพฤติกรรมที่ทำลายการแข่งขันและเป็นพฤติกรรมที่ทำให้เกิดผลดีทางเศรษฐกิจในขณะเดียวกัน จิรัตน์ เขียวขุ่ม จึงได้เสนอแนะให้มีการแก้ไขมาตรา 29 พระราชบัญญัติว่าด้วยการแข่งขันทางการค้า พ.ศ.2542 โดยเพิ่มเติมหลักการขอรับการอนุญาตในการกระทำพฤติกรรมการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมจากคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าเพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการบังคับใช้กฎหมาย

นภาพรณ์ อ่อนนาค ได้ทำการศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมการบริโภคและผลกระทบต่อร้านค้ารายย่อยจากธุรกิจค้าปลีกขนาดใหญ่” (2002) ผลการศึกษาพบว่า จุดเริ่มต้นในทางการค้าของร้านค้ารายย่อยเป็นธุรกิจที่ทำกันเองภายในครอบครัว โดยทำการเริ่มต้นจากการเงินออมของครอบครัว ในช่วงแรกของการทำธุรกิจประเภทนี้ทำให้มีรายได้ดี แต่หลังจากที่มีธุรกิจค้าปลีกรายใหญ่ (ดิสเคาน์สโตร) เข้ามาทำให้ธุรกิจมีรายได้น้อยลง จำนวนลูกค้าที่มาใช้บริการที่ร้านค้ารายย่อยก็น้อยลง และเมื่อเทียบกับปี 2539 ผู้บริโภคมีความนิยมที่จะใช้บริการทางด้านธุรกิจค้าปลีกรายใหญ่มากขึ้น เนื่องจากสามารถซื้อสินค้าได้ในราคาที่ถูกลง และได้รับการบริการที่ดี ดังนั้นจึงทำให้ร้านค้ารายย่อยเกิดปัญหาในเรื่องเงินทุน และการปรับปรุงร้านค้าของตนเพื่อสู้กับธุรกิจค้าปลีกรายใหญ่ แต่ส่วนใหญ่ก็ต้องปิดกิจการลง ในทางรัฐบาลที่จะเข้ามาช่วยเหลือให้กำหนดบวกราคาการเปิด – ปิดให้เป็นเวลานั้น ร้านค้ารายย่อยมีความเห็นด้วย แต่ไม่แน่ใจในแง่ของการปฏิบัติตามมาตรการดังกล่าว

นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การค้าปลีกของไทย : ผลกระทบของการแข่งขันจากผู้ประกอบการค้าปลีกขนาดใหญ่จากต่างประเทศ” (2002) พบว่าในประเทศไทยตั้งแต่อดีตนั้นไม่มีกฎหมายควบคุมและส่งเสริมธุรกิจค้าปลีกโดยตรง แต่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องซึ่งอยู่ใน

รูปการควบคุมความเหมาะสมทางกายภาพให้สอดคล้องกับมาตรฐานความปลอดภัยและระบบผังเมือง โดยก่อนหน้าปี ค.ศ.2003 นโยบายของรัฐบาลในธุรกิจค้าปลีกค่อนข้างเป็นนโยบายแบบเปิดเสรี แม้จะมี พ.ร.บ.ผังเมือง พ.ศ. 2518 แต่ก็ไม่ได้มีมาตรการจำกัดการตั้งห้างค้าปลีกขนาดใหญ่ในเมือง การควบคุมโดยส่วนใหญ่จะอยู่ในลักษณะของอาคารให้เหมาะสมกับการใช้งานตามพ.ร.บ.ควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522

ปฏษฎางค์ ปันกองงาม ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ปัญหาและวิธีการปรับตัวเชิงกลยุทธ์ของผู้ประกอบธุรกิจค้าปลีกแบบดั้งเดิมในเขตเทศบาลนครลำปาง จังหวัดลำปาง” (2002) ผลการศึกษาพบว่า กฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจค้าปลีกค้าส่งสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันให้ผู้ประกอบการต่างชาติมากกว่า รัฐบาลจัดเก็บภาษีการค้าในอัตราที่เพิ่มขึ้นและมีความล่าช้าในการออกมาตรการช่วยเหลือ ประกอบกับผู้บริโภคมีพฤติกรรม วิธีการดำเนินชีวิต และทัศนคติเปลี่ยนแปลงไป นิยมใช้บริการร้านค้าปลีกสมัยใหม่มากขึ้น ร้านค้าสมัยใหม่มีการนำเทคโนโลยีรูปแบบต่าง ๆ มาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานมากขึ้น ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมมีคู่แข่งเป็นจำนวนมาก ไม่สามารถป้องกันการเข้าสู่ธุรกิจของคู่แข่งรายใหม่ได้ ลูกค้าสามารถไปใช้บริการร้านค้าปลีกสมัยใหม่ทดแทนร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมได้ นอกจากนี้ผู้บริโภคและซัพพลายเออร์มีอำนาจต่อรองมากขึ้นเรื่อย ๆ

อัมพวรรณ มงคลอินทร์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ผลกระทบของการเปิดเสรีการประกอบธุรกิจค้าปลีกของคนต่างด้าวในประเทศไทยและมาตรการทางกฎหมายของไทยที่ใช้แก้ปัญหา” (2002) ผลการศึกษาพบว่า การที่นักลงทุนต่างด้าวเข้ามาประกอบธุรกิจ หรือร่วมลงทุนกับคนไทยในการประกอบธุรกิจค้าปลีกมีผลกระทบต่าง ๆ เกิดขึ้นนั้น เนื่องจากประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการประกอบธุรกิจค้าปลีก เพียงฉบับเดียว คือ พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 อนุ (14) แต่การประกอบธุรกิจค้าปลีกยังจะต้องเกี่ยวข้องกับกฎหมายฉบับอื่นๆ อีก จากการศึกษาในครั้งนี้ของอัมพวรรณ มงคลอินทร์ จึงพบว่ามีประเด็นข้อกฎหมายบางประการที่ต้องแก้ไขและปรับปรุงได้แก่

- 1) ปัญหาความหมาย หรือนิยามคำว่า “คนต่างด้าว”
- 2) ปัญหาเกี่ยวกับความไม่ชัดเจนของคำว่า “การค้าปลีก”
- 3) ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องเพดานของทุนขั้นต่ำของธุรกิจค้าปลีก
- 4) ปัญหาเกี่ยวกับขั้นตอนหรือเงื่อนไขการอนุญาตของคนต่างด้าวที่เข้ามาประกอบธุรกิจในประเทศไทย

วิลาวัลย์ บุญศรี ได้ทำการศึกษาเรื่อง “อิทธิพลของร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ต่อการใช้ที่ดินในเมือง : กรณีศึกษานครหาดใหญ่” (2003) ผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินที่เกิดขึ้นบริเวณโดยรอบร้านค้าปลีกขนาดใหญ่เป็นผลมาจากอิทธิพลของร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ เมื่อเปรียบเทียบช่วงก่อนและหลังของการเกิดขึ้นของร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ การใช้ประโยชน์ที่ดินโดยรอบร้านค้าปลีกขนาดใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงจากพื้นที่เกษตรกรรมกลายเป็นพื้นที่เพื่อการอยู่อาศัยกึ่งพาณิชยกรรม และเพื่อการพาณิชยกรรมโดยตรง เนื่องจากความหนาแน่นและการกระจุกตัวบริเวณใจกลางเมืองทำให้ร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ซึ่งต้องการพื้นที่ที่มีขนาดใหญ่เกิดขึ้นบริเวณนอก

เมืองแทน ประกอบกับร้านค้าปลีกขนาดใหญ่สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคได้มากกว่า ทำให้ร้านค้าปลีกขนาดใหญ่เหล่านี้สามารถดึงดูดผู้บริโภคให้เข้ามาใช้บริการได้มากและเป็นแหล่งรวมของผู้บริโภคหลายกลุ่ม ด้วยเหตุนี้ทำให้ร้านค้าปลีกรายย่อยได้รับผลกระทบจากอิทธิพลของร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ และยังก่อให้เกิดร้านค้าปลีกรายย่อยใหม่จากทำเลที่ตั้งจากใจกลางเมืองเดิมเข้ามายังพื้นที่ที่อยู่ในรัศมีของร้านค้าปลีกขนาดใหญ่เพื่อประโยชน์จากการรวมกันของกลุ่มผู้บริโภค ส่งผลให้การใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณร้านค้าปลีกขนาดใหญ่เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินมากกว่าพื้นที่อื่น ๆ โดยเฉพาะการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการพาณิชย์กรรม รวมถึงราคาที่ดินมีมูลค่าเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

จිරศักดิ์ ชาตอารยะวดี ได้ทำการศึกษา เรื่อง “นโยบายควบคุมห้างค้าปลีกขนาดใหญ่ ศึกษาเปรียบเทียบญี่ปุ่น – ไทย” (2005) ได้เสนอแนะให้รัฐบาลออกกฎหมายเพื่อรองรับการขยายตัวของห้างค้าปลีกขนาดใหญ่ โดยใช้กฎหมายของประเทศญี่ปุ่นเป็นต้นแบบ

อารีย์รัฐ เร่งรักษัธรรม ได้ทำการศึกษา เรื่อง “กฎหมายคุ้มครองและควบคุมธุรกิจค้าปลีก : ศึกษากรณีพฤติกรรมของดิสเคาน์สโตร์” (2009) โดยได้เสนอแนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายบนพื้นฐานของการแข่งขันทางการค้าที่เป็นธรรมและป้องกันการผูกขาด โดยนำหลักกฎหมายแห่งประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่นมาปรับใช้โดยอนุโลม

6. กรอบแนวความคิดในการวิจัย

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ทำให้สามารถสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ได้ดังนี้

